

Herseyden önce
size gereken
iyi bir
şampandır:
Elidor
kozmetik
şampuan

Saydığınız bütünlük kavramı güzelliğin
sıradanlığından, bütünlüğün
güzelidir.

Elidor kozmetik şampuanı ve en
güzel kozmetik şampuanıdır.

Elidor kozmetik şampuanı
bütünlüğün bütünlüğüdür.
Elidor kozmetik şampuanı
güzelidir.

Elidor kozmetik şampuanı
güzelidir.

- * Kuru saçlar için
Elidor kozmetik şampuanı.
- * Kuru saçlar için
Elidor yumuşak kremli şampuanı.
- * Yağlı saçlar için
Elidor limonlu şampuanı.

Elidor kozmetik şampuanı
biri mutlaka sizin için.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1974

İÇİNDEKİLER:

Karagöz Semineri'ne Ait Rapor - Tarihi Türk Teması	T.F.A.
İtalya'da Folklor Çalışmaları	S. Esin GÖKSU
Karacaoğlan'a Ait Yayınlanmamış Üç Şiir	Sıtkı SOYLU
Glyim - Kuşam ve Türk Kadın Kıyafetleri —1—	Gönül TİZER
Taşit Folkloru Üzerine	Nail TAN
Kitaplar Arasında: "Anamın Afyonkarahisar Yemekleri" Enver N. GÖKŞEN	
Senirkent'te Haşhaştan Yapılan Tatlı ve Yemekler	Gül DURMUŞOĞLU
Beltir'lerde Gök Tanrı'ya Kurban Töreni S. D. MANYAGAŞEV — A. İNAN	
Askeri Folklorumuza Dair Notlar	Gürsel ARSLANOĞLU
Diyarbakır'da Bazı Gelenek ve İnanışlar	Şevket BEYSANOĞLU
Masal: Üç Oğlan Masalı	Numan KARTAL
T. ve Tanıtma Bakanlığı Oya Yarışması — Köy El Sanatları Belgesel	
Filmlerde Toplanıyor — El Sanatlarıyla İlgili Bir Müze Kuruldu — Kü-	
tahya El Sanatları Sergisi — Türk Boncuk İş'emeleri Avrupa'da B. HİNÇER	
9. Türkiye Aşıklar Bayramı Konya'da Yapıldı	İnsan HİNÇER
Türkülerin Öykü'leri: Kara Hüseyin'e Yakılan Ağtlar İ. NASRADDINOĞLU	

DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 305

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

istikbalinizin
garantisini
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 136)

HOS
BAG

SARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YINE
TEKEL
SUNAR

(Basın: 74447 — 138)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 137)

ANADOLU
BANKASI
SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor: 139)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 305

ARALIK 1974

YIL : 26 — CİLT : 15

Karagöz Semineri'ne Ait Rapor

[23-25 EKİM 1974 — İSTANBUL]

Seminerin amacı: Geleneksel Türk Gölge Oyunu Karagöz'ün yaşatılması, canlandırılması için alınacak tedbirleri saptamak.

Seminer'in yeri: İstanbul Devlet Konservatuvarı (Taksim, Gümüşsuyu Hastanesi yanı Asker Sokak).

Seminer Genel Kurul Başkanı: Cevdet Kudret (Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın ve Gazetecilik Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi).

Seminerin Eğitim Yöneticisi: Nail Tan (Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı).

Seminer Müdürü: Ahmet Yürür (İstanbul Devlet Konservatuvarı Kompozisyon Bölüm Sefi).

SEMİNERE KATILANLAR :

(Soyadı Sırasına göre)

Aytaç, Hüseyin (Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Eğitim ve Personel Dairesi Başuzmanı), Baylav, Naşit (Emekli Öğretim Üyesi, Kimyager), Borcaklı, Ahmet (Millî Kütüphane Müzik - Tiyatro ve Güzel Sanatlar Bölümü Müdürü) Dumanlı, Talât (Karagözcü), Gökçe, Gürol (TRT Genel Müdürlüğü Temsilcisi), Hınçer, İhsan (Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Editörü - Türk Halk Bilgisi Derneği Başkanı), Nesin, Az'z (Yazar), Orbey, Ergin (Ankara Devlet Konservatuvarı Temsilcisi), Sevinç, Nurettin (Emekli Konservatuvar Öğretim Üyesi), Tuğtekin, Ragıp (Karagöz tasvirçisi, Emekli Nahiye Müdürü), Üngör, Etem Ruhi (Müzikolog, Musiki Mecmuası Editörü)..

Ankara DTCF Tiyatro Öğretim Üyesi ve Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Edebi Kurul üyesi Sayın Dr. Metin And, Suat Erler

ve İstanbul Karagöz, Kukla ve İllüzyon Sanatçıları Derneği Başkan Vekili Aram Cerçi mazeretleri dolayısıyla Seminere katılamamışlar, fakat birer bildiri göndermişlerdir.

Sayın Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Burhan Felek ve Haldun Taner çeşitli mazeretlerle Seminer'e katılamamışlardır.

PROGRAM

23. 10. 1974 Çarşamba, Saat: 8.30-13.00: Açılış konuşması (Nail Tan), Genel Kurul Başkanının seçimi, Çalışma yönteminin saptanması, Bildirilerin sunulması.

24. 10. 1974 Perşembe, Saat: 9.00-12.00: Bildirilerin tartışılması, Seminer sonuçlarının rapor haline getirilmesi.

25. 10. 1974 Cuma, Saat: 9.00 - 12.00: Seminer raporunun okunup tartışılması, Kapanış.

ÖNERİLER

Seminer'de okunan bütün bildirilerin ve yapılan tartışmaların ışığında aşağıdaki öneriler saptanmıştır.

1 — Geleneksel Türk Gölge Oyunu Karagöz'ün yaşatılması için iki yönlü çalışma gerekmektedir.

a) Karagöz'ün eski, otantik şekliyle öğretilerek, tarihsel bir değer olarak korunup yeni kuşaklara aktarılması,

b) Karagöz'den esinlenerek yeni yorum ve denemelerin yapılması. Bu da Karagöz'ün günümüzün dil, şiir, müzik, teknik olanaklarından yararlanarak ve güncel olayları işlemesiyle mümkün olacaktır. Örneğin; Karagöz Tiyatrosu, Karagöz Operası, çizgi film Karagöz, plastik sanatlarda Karagöz, gibi.

2 — Karagöz ve diğer geleneksel Türk göste-

355

ri sanatları ile ilgili bilgilerin Devlet Konservatuvarlarında öğretilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Konservatuvarların bünyesinde "Geleneksel Gösteri Sanatları Enstitüsü" kurulmalıdır. Bu Enstitüde, araştırmalar ve öğretim çalışmaları yapılmalıdır. Tiyatro Bölümü öğretim programına; Karagöz'ün tarihi, Karagöz metinleri üzerinde çözümlenmeler, Karagöz'ün yöntemi, Karagöz üzerinde yeni yorum ve konularını kapsayan sorumlu bir ders konulması yararlı olacaktır. Ayrıca, kurulacak Enstitüde yetenekli ve istekli öğrencilere Tasvir yapımı, Karagöz oynatma becerileri kazandırılmalıdır. Söz konusu Enstitüde düzenlenecek kurslara Konservatuvarlar dışından gerekli nitelikleri taşıyan kişiler de öğrenci olarak katılabilmelidir.

3 — Devlet Konservatuvarlarında "Geleneksel Türk Gölge ve Gösteri Sanatları Enstitüleri" kuruluncaya değin Karagöz konusundaki öğretim çalışmaları Kültür Müsteşarlığı Eğitim ve Personel Dairesi Başkanlığınca yürütülmelidir.

4 — Yaşamakta olan Karagözcüler ve Tasvir yapımcıları korunmalı, kendilerine sanatlarını kolaylıkla icra olanakları sağlanmalıdır.

5 — Karagöz oyun yazarlığı konusunda gerekli bilgiler, Devlet Konservatuvarlarında verilmelidir.

6 — Geleneksel Türk Gölge ve Gösteri Sanatları Enstitülerinin çalışmaları arasında, bütün dünyadaki gölge oyunu ile ilgili araç-gereç bilgi v.b. malzemenin derlenmesi de yer almaktadır.

7 — Devlet Konservatuvarlarında Geleneksel Türk Gölge ve Gösteri sanatları konusunda yetiştirilen sanatçılar Devlet Tiyatroları bünyesinde sanatlarını uygulama olanaklarına kavuşturulmalıdır.

8 — Bölge Tiyatroları kurulduğunda açılacak kurslar arasına, Geleneksel Türk Gölge ve Gösteri Sanatları kursları da dahil edilmelidir.

9 — Bursa Müzesi bünyesinde bir Karagöz Seksiyonu açılmalıdır. Bu seksiyonda; Karagöz'ün zengin bir Tasvir koleksiyonu, perdesi, çubukları, Karagöz sandığı, musiki aletleri, metin defterleri v.b. malzeme yer alabilir.

10 — Üniversitelerin Tiyatro Kursülerinde de Geleneksel Türk Gösteri Sanatlarının bağımsız bir ders olarak ele alınıp işlenmesinin yararlı olacağı dileği ilgili kuruluşlara Kültür Müsteşarlığınca duyurulmalıdır.

11 — Güzel Sanatlar Akademisi, Tatbiki Gü-

zel Sanatlar Yüksek Okulu, Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümlerinde Karagöz tasvirleri üzerinde çeşitli yönlerden çalışmalar yapılması yararlı olabilir. Karagöz Tasvirlerinin turistik eşya olarak geniş bir pazarlama alanı bulmakta olduğu görülmektedir. Dünya sanatseverlerine sunulmalarının yolları aranmalıdır.

12 — TRT Genel Müdürlüğünce Karagöz konusunda bir dizi program hazırlanmalıdır. Bu dizide; Karagöz bilgileri, Karagöz filmleri, yabancı ülkelerde Karagöz, Karagöz müziği, tasvir yapımı ve oynatılması gibi konular tanıtıcı ve eğlendirici bir biçimde ele alınmalıdır.

13 — Kültür Müsteşarlığınca Karagöz konusunda yayımlar yapılmalıdır.

14 — Karagöz'den yararlanarak diğer sahne sanatlarında gelişmeler sağlamak amacı ile ilgili uzmanlarla yapılacak bir toplantıda Karagöz'ün yöntemi saptanmalıdır.

15 — Gölge Oyunu ve Kukla konusunda İstanbul'da uluslararası bir festival düzenlenmesi yararlı olacaktır. Devletçe, başka ülkelerde bu konularda yapılacak festivallere, kongrelere katılma olanakları sağlanmalıdır.

Önerileri imzalayan seminer yönetici ve üyeleri :

Aytaç, Hüseyin — Baylav, Naşit — Borçaklı, Ahmet — Dumanlı, Talât — Gökçe, Gürel — Hınçer, İhsan — Kudret, Cevdet — Nesin, Aziz — Orbey, Ergin — Sevin, Nurettin — Tan, Nail — Tuğtekin, Ragıp — Üngör, Etem Ruhi — Yürür, Ahmet.

★

TARİHİ TÜRK TEMAŞASI

İstanbul Şehir Tiyatrosu, Tarihi Türk Temaşası konusundaki çalışmalarını bitirmiştir. Rauf Altıntak'ın yönetimindeki grup ilk olarak "Kâr-ı Kadim" üslûpla bir ortaoyunu sunacaktır. Seçilen oyun Gözlemci'dir. Bu çalışmalardan amaç, kaybolmaya yüz tutan bu gösteri sanatını gün ışığına çıkarmak, daha sonra da, bu yolda çalışmalar yapacak yönetmenlere yenileştirme olanakları sağlamaktır. Çalışmalar bir seminer titizliğiyle yürütülmektedir. Ortaoyununun bütün geleneksel ayrıntıları tesbit edilmiştir.

Ayrıca Meddah, Karagöz üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Ortaoyunu gezici olarak çeşitli meydanlarda ve halkın ortasında sunulacaktır. İlk gösteri Darülacezede yapılmıştır. Meddah ve Karagöz ise, uygun yerlerde bu gösteriler arsına serpiştirilecektir.

İtalya'da Folklor Çalışmaları

Yazan : Ş. Esin GÖKSU

Bu yazının yazarı Ş. Esin Göksu, Tüfem Halk Dansları Topluluğu elemanıdır. Yukarıdaki fotoğrafta Göksu'yu (ortada) Kırklareli Halk Oyunları ekibinde oynarken görüyorsunuz.

Hep merak ederim, diğer ülkelerin folklor konusundaki çalışmalarını.. Bu merak değil mi ki; beni Roma sokaklarında folklor müzesi aramaya, etnografi derneğini bulmaya yöneltten..

Cumhuriyetin 50. yılı nedeniyle ülkemizde; çeşitli kutlama törenleri, tanıtma kervanları, konserler ve konferanslar düzenlendi. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının organize ettiği Türkiye'yi yurt dışında tanıtmayı amaçlayan çeşitli kervanlar, Avrupa'ya, Afrika'ya gönderildi. Aynı bakanlığın yaptığı, mahalli ve komple derneklerarası müsabakada derece alan dernekler, bu kervanlarda önemli görevler aldı.

İlk Tanıtma Kervanı 22 Ekim — 7 Kasım 1973 tarihleri arasında İtalya ve İsviçre'nin çeşitli kentlerinde gösteriler yaptı. Üyesi bulunduğum TÜFEM, aldığı görevin bilincinde olduğum başarılarına yenilerini ekledi. Aşağıda yazacağım seyahat notları, bu gösterilerden va-

kit bulduğum zamanlarda yaptığım, karınca kararınca araştırmalarımdır.

Gezimiz; 22 Ekim 1973 sabahı Ankara'dan başlar ve aynı günün akşamı Milano'da sona erer. İtalyanların edindikleri ilk intibalar; sıcak kanlı Akdeniz ülkesi çocuklarının getirdiği sevgi ve sempattir.

Milano'da yapılan gösterinin sonucu kısaca şudur: Görevinin bilincine ermiş Türk gençlerinin, gereğince Türkiye'yi tanıtmış olması..

Roma'ya gelişimiz soğuk bir sonbahar gecesine rastladı.. İlk spagettileri titreyerek yediğimiz lokanta ve koşarak döndüğümüz pansiyonun soğuk odası Roma'ya ait ilk anılarımızdır.

Bu soğuk gecenin sabahına yatağımın içinde titriyerek ulaştım. Bütün yorgunluğuma karşın, bir sırayışta yatağımdan inip, dışarıya çıkmak üzere hazırlandım. Kafama koymuştum bir kez.. İtalyan folkloru hakkında bilgi edine-

çektim. Tüm kuşku bulacağım kaynakların güvenilir olmamasıydı. Bu duygu ile İtalyan Turizm Bürosu'na gittim. Ancak yardımları bana göre değildi, akarsuyun kaynağına götürmeyecek bir yol çizmişlerdi. Üzgündüm, çünkü daha önceden bilincimde hazırlayıp bugün kâğıt üzerine döktüğüm sorularına cevap verecek bir beyin bulamamıştım. Buna karşın ümidim kırılmadı, çalışacaktım ve bulacaktım...

Aynı günün akşamı yapacağımız gösteriye hazırlanıyordum. Kafam sürekli olarak ne yapacağım, nasıl yapıp aradıklarımı bulacağım konusu ile karmakarışık idi. Bu ruh durumu ile gösteri yapacağımız otele geldik... Ekibimiz Roma'nın "Otel Quirinale"nin monoton güzelliğine renk kattı. İzleyenlere; Türkün ince zevki, duygusal yönü, sanata olan eğilimi yansıtıldı. Quirinale otel belki ilk kez bu denli heyecanlı, hararetili ve coşku dolu alkış seslerine şahit oldu.

İşte o gece Tanrı yüzüme güldü. Ünlü İtalyan Türkoloji Profesörü Dr. Anna Masala ile tanıştım. Kendisine uğraşlarımdan söz edip yardımını sağladım. İtalyan folkloru konusunda tutarlı bir çalışmaya sahip olan Prof. Dr. Paolo Toschi ile tanışmama yardım etti. Aldığım randevu üzerine Via Tocito caddesindeki evine gittim. Bay Toschi tam bana rehber olabilecek bir kişi. Zira İtalyan folklorunun araştırılması, derlenmesi ve metodik usullerle arşivlendirilmesi işlevini yürütmüş... 75 yaşındaki bu yaşlı bilim adamı, evinin bir köşesinde, kendince bir takım uğraşlar ile haşır-neşir oluyor... Anna Masala profesör için aynen şu sözleri kullanıyor: "Acele ediniz ve görmeye çalışınız, zira bay Toschi 2-3 aya kadar başka dünyaların adamı olabilir" Gerçekten de hasta ve yaşlıdır, ancak folklor ruhu bir gençinki kadar dipdiri ve heyecan dolu. Görüşmeye kabul edilişim de bu ruhun; genç bir araştırmacıya ve de çok ilgi duyduğu Türk Ulu-su'ndan bir kişiye, yardım etme duygusu ile çarpışmasının bir sonucudur.

Toschi, kitaplarla çevrili loş bir çalışma odasında görüştü benimle. Yöneltiğim soruları eşinin yardımıyla tercüme ettirip, cevapladı. Örnekler sunabilmek için bir yığın kitabı önüme yığdı... Bu işleri hep kendisi yapıyor, ayaklarını sürüyerek kitap raflarına gidiyor, aldığı kitap ile birlikte nefes nefese koltuğuna dönüyordu... Bu yaşlı bilim adamını fazlaca yorup, zamanını almamak için sorularımı sorma-

ya başladım. Bütün istek ve iyi niyetiyle cevapladı, anlattı. İtalya'da ilk folklor arşivini ve müzesini kuran, folklorik verilerin derlemesini yapan, ihtiyar Toschi; hasta ve yaşlı olmanın tüm öğelerini bir kenara atmaya çalışarak taptaze bir ruh ve inançla anlattı... anlattı...

İtalya'da folklor konusuyla ilgilenen iki önemli kurum var. İtalya Etnografi Derneği ve Edebiyat Fakültesine bağlı Etnoloji Kürsüsü... Birçok bölgelerde büroları olan Etnografi Derneği'nin genel direktörlüğünü Prof. Paolo Toschi yapıyor. Floransa'daki büroda çalışan "Oleni" adlı araştırmacı ve gazeteci Profesör ile birlikte önemli bir folklor dergisinin yayınlanması işlevini yürütüyor. Bu dergi halen Floransa'da basılmaktadır...

Etnografi Derneği'nin kuruluş tarihi 1913'e rastlıyor. Roma Üniversitesi'ndeki Etnoloji kürsüsünün kuruluş tarihi ise 1934 dür. Bu kürsü ve dernek çeşitli araştırmaların yapılması, dergi yayını ve müzeleme konusunda ileri derecede çalışmalar yapmıştır.

Yöneltiğim ikinci soruya şöyle cevap veriyor bay Toschi:

İtalya'da halen bir folklor sözlüğü hazırlanmadı, sadece benim bir yaptım olan "GUIDA ALLO STUDIO DELLE TRADIZIONI POPOLARI" adlı 1971 baskılı bir el kitabı mevcuttur.

Bibliyografya konusunda çalışmaları olup olmadığını sorduğumda, böyle bir çalışmanın yapılmadığını, ancak her folklor yazarının kitabının sonunda bir bibliyografya bulundurduğunu söylüyor.

Folklor konusunda ilk olarak yayınlanan "ARTE POPOLARE ITALIANA" adlı kitap yine bu ünlü profesörün yapıtı. 1960 da İtalya'da basılan bu kitap, Carlo-Besletti-Edizioni d'Arte baskısını taşıyor.

Folklorun anlamı, içerdiği öğeleri ve kapsamı hakkında yöneltiğim soruya şu cevabı veriyor: Folklor ve etnografi, halka ve geçmişe ait herşeyi kapsamına alır. İtalyanca TRADIZIONE POPOLARE sözcüğü ile ifade edilen halk bilimi; halka ait herşeyi, giyim, yiyecek, eğlence, oyun, dans, bayram, edebiyat, müzik, tabu ve inançları içine alan çok geniş bir kavramdır.

Bay Toschi, artık ben sormadan bazı konulara yöneliyor, âdeta susmak tábirini sözlüğünden silmişcesine konuşuyor, anlatıyor...

Konuşmasının bu kısmında halk şairlerinden söz ediyor.

İtalya'da çok sayıda halk ozanı var, diyor.

Akdeniz iklimi kişileri yoğun bir duygu âlemine itiyor ve bu iklim etkisi halk ozanlarının hangi bölgelerde daha yoğun olduğu konusuna açıklık getiriyor. "CANTASTORIE" adı verilen halk ozanları, genellikle Sardunya, Sicilya adaları ve Toskana'da yaşıyorlar. Müzikle hikâye ve tarihi menkubeler anlatıyorlar. Bu şairler, köy köy gezerek müzikli anlatımlar yapıyorlar. Bu çalışmalar efsanelerin terennümü, halk müziğinin yaşatılması konusunda etkili oluyor. "FAGLIVOLANTI" adlı kâğıtlara yazdıkları türkü sözlerini satarak gelir temin ediyorlar. Söyleyişlerini armonika ve gitarla yapıyorlar. İtalyanlar, bu materyalleri değerlendirmek için Roma Üniversitesi'ne bağlı "Etnomüzikoloji" kürsüsünü kurmuşlar. Bu kürsüde toplanabilen halk müziği değerlendirilmekte ve notaya geçirilmektedir.

Bütün bu çalışmaların yanı sıra, İtalya birçok ülkenin de sahip olduğu gibi, bir folklor müzesine ve arşivine sahip olma aşamasını yapmıştır. Toschi tarafından kurulması mümkün kılınan müzenin kapısında şu yazı bulunuyor:

"MUSEO DELLE ARTI E TRADIZIONI POPOLARI"

Folkloro ait her türlü verinin sergilendiği bu müzede bir de çok zengin arşiv bölümü mevcuttur. Ayrıca Etnoloji kürsüsüne bağlı zengin folklor kitaplığı ve öğrenci araştırmalarının oluşturduğu arşiv bulunmaktadır.

Folklor konusunda birçok istatistikî veriler toplanmış ve bunlar "FEDERAZIONE ITALIANA ARTI E POPOLARE DELL'E. N.A.L." adlı kurum tarafından değerlendirilmekte.

İtalyan folklorundaki halk dansları konusuna değindiğimde şu bilgileri elde ettim: İtalya'da; koreografik ve otantik oyun bölge küllüpleri mevcut... Otantik dansların koreografisini yapmak üzere, uzman yetiştiren yine Roma Üniversitesi Tiyatro ve Opera Bölümü'ne bağlı koreografi bölümü var. Bu uzman kişiler otantik dansların orijinlerinden öğeler almak kaydıyla yeni biçimlerini vermekle yükümlüler. Ayrıca bölgesel orijinal oyunlar, film kayıt şekliyle arşivlerde korunmaktadır. Bugün İtalya'nın her bölgesinde otantik danslar icra edilmekte ama gerçek halk oyunu anlayışı Sardunya Adası'nda yaşamaktadır. Gerçekte de Sardunya Adası'nın folkloru bütün İtalyan folklor ürünlerine üstünlüğünü kabul

ettirecek derecede kaliteli ve orijinaldir. Ada halkı dağı grup olarak bilinir, dansların otantikliğini korumada son derece titizdirler. Halen Sardunya düşünlerinde yerli giysiler giyilir. Gelin Alayı âdeti vardır. Bu alayda gelin ve babası önde, arada akrabalar ve en arkada damat ile anası yer alır. Bu anlayış ve töreler asırlardır ada halkı arasında varlığını korumuş ve korumaya devam etmektedir. Törende geleneklere bağlılık ve eskiye ait tüm sergileme unsurları göze çarpmaktadır.

İtalya, folklor açısından belli bir istikrara sahip değil... Profesörün ifadesine göre, konu tam anlamıyla benimsenmemiş ve birçok araştırmalar amatör kişilerce yapılmış. Dansların koreografisi yapılırken otantikliği koruyucu bir grubun oluşturulması düşünülmemiştir. Otantiklik sadece köylerde ve arşivlerdeki filmlerde var... Dansların; toplumun değişmelerine ve kültürün toplumsal etkilerle gelişmesine karşı göstereceği elastiklik konusu bugüne kadar tartışılmamış ve detayına inilmemiş bir başka problem...

Tüm İtalya halk danslarından öğeler içeren tek bir "Ulusal Dans"ları yok. Bölgesel dansları mevcut. Bu ayrı ayrı bölgelere ait olan dansları da, tıpkı bizde olduğu gibi, karakter ve yapısal yönü bakımından farklılıklar gösteriyor. Çevrenin, coğrafi, sosyal, kültürel, tarihsel, yapısal geçmişliğini yansıtır biçimde oluyor. Milli dans konusu gibi "Halk Balesi" düşüncesi de bugün İtalya'da sözü edilmemiş bir konu...

Toschi'lerin evinden ayrılırken düşünceli ve dalgındım... Caddelerde nasıl yürüdüğümü ve pansiyona nasıl geldiğimi doğru dürüst hatırlamıyorum... Zihnim sürekli olarak bu iki saatlik konuşmanın notlarıyla ilgili... Daha ne istiyordum, öğrenmek istediklerimin birçoğunu öğrenmemiş miydim de bu denli bunalımlıydım?

Bir an Bay Toschi'ye yöneltiğim soruları, kendi kendime Türk Folkloru açısından sormaya kalkıştım... Sonra hemen vazgeçtim... Vereceğim cevapların pek kısır olacağı düşüncesi tüm benliğimi bir anda kasti-kavurdu... Zihnimden, folklor enstitüleri, arşivler, amatör uğraşlar, müzeler, koreografi ve halk dansları toplulukları gibi sorular sıralarla geçit yapmaya başladı. Bu karmakarışık ruh haleti ile ertesi sabaha ulaştım. İtalya'dan trenle ayrılırken, elde ettiğim notları bir sıraya dizip, yazmaktan gayri bir düşünceye sapmamaya çalışıyordum.

Karacaoğlan'a Ait Yayınlanmamış Üç Şiir

Yazan : Sıtkı SOYLU

Bir süredenberi yapmakta olduğumuz Karacaoğlan şiirlerini derleme çalışmalarımızın ilk sonuçları göstermektedir ki, ünlü ozanımızın gerek cönklerde ve gerekse belleklerde henüz yayımlanmamış çok sayıda şiiri vardır.

Yaptığımız ağız derlemelerini, hece düşüklükleri, kafiye bozuklukları, mısralar arasında anlam tutarsızlıkları yüzünden şimdilik yayınlamayı uygun bulmadık. Derleme yapılan kaynak kişilerin, çoğu kez cahil ve yaşlı olmasından yaptıkları katmalar ve çıkarmalar da şiirleri aslından hayli uzaklaştırmıştır. Bunları, karşılaştırma olanakları bulununcaya kadar yayınlamamak en isabetli davranış olur kanısındayım.

Verdiğimiz şiirlerden 1 ve 2 numaralı olanlarında Karacaoğlan ismi açık seçik görülmektedir. 3. şiirde ise isim olmamakla beraber yazılı bulunduğu cönkte başlık olarak Karacaoğlan verilmektedir.

Şiirleri aldığımız cönkte, "Molla İbrahim bin Hüseyin - 1243" tarihine raslamaktayız. Buna göre cöngün 150 yılı aşkın geçmişi var demektir.

İsimsiz şiirdeki Karacaoğlan başlığı yanında, hece ölçüsü, lirizm ve kullanılan kelime ve benzetmeler de ozanın havasını vermektedir.

— I —

Nazlı yarım bana mektup göndermiş
Ahırde yazılan bol selâmdır
Haber göndereyim şol nazlı yare
Koynumda mektubu, gizli lâlemdir.

Ördeği olmayan gölde eğlenmem
Bir yiğit bet kelâm dese dinlemem
Akranısız dilbere meyil bağlamam
Yiğidin sevdiği kendi gelendir.
Yiğidin sevdiği kendi gelmese

DERGİMİZİN

ESKİ SAYILARI

Dergimizin eski ve yeni bütün sayılarının fiatı 2,5 liradır. T.F.A.

İşte geldim dese gene gelmese
Ben bu yarı sevdim kimse sevmese
Bilin ki dilberin kavli yalandır
Karacaoğlan eder costum çağlarım
Annın için derde düştüm ağlarım
Düşte yarin kâhkülünü bağlarım
Yardan ayrıldığım hayli zamandır

— II —

Medet medet şu âlemi yaradan
Bana gelen kul başına gelmesin
Aşınayım yarin zülfün teline
Esirgeyip . . . çelmesin
Duymadım mı Ferhat ile Şirin'i
Anlar nice sevmiş birbirini
Senin ile ikimizin sırrını
Yaradandan gayrı kimse bilmesin
Yaradandır bunu böyle buyuran
Elâ gözü sürme ile doyanan
Yarı benden beni yardan ayıran
Dünyasında ahirette gülmesin

Karacaoğlan eder canım odlarda
Gözüm düştü gezdieceğim yollarda
Canan eder günah yoktur bize de
Sarılalım kıyamete kalmasın

— III —

KARACAOĞLAN

Kara kaşım eğlim eğlim eğersin
Siyah zülfün mah yüzüne dökersin
Ervel benim idin yadla gezersin
Ağla dilber ağla firkat günüdür
Ellerin yüzüne tutmuş oturur
Ağlamaktan kendisini bitirir
Bu mihinet bizi alır götürür
Ağla dilber ağla firkat günüdür
Yağla yollarında göç katar katar
Eşinden ayrılmış bir palaz öter
Ervelki derdimden bin dahi beter
Ağla dilber ağla firkat günüdür
Gider oldum desturumuz verildi
Gitme diye yar boynuma sarıldı
Yadellerden bize kısmet verildi
Ağla dilber ağla firkat günüdür
Gider oldum yeter gayrı ağlama
O dillerle çiğerciğim dağlama
Beni gitti diye kara bağlama
Ağla dilber ağla firkat günüdür.

Giyim - Kuşam ve Türk Kadın Kıyafetleri

— I —

Yazan : Gönül TİZER

I — GIYİM NEDİR?

Giyim terimiyle konuşma lisanımızda pekçok özellikleri bir araya toplayabiliriz. Aslında kelime olarak çeşitli kavramları kapsar. Şöyle ki: a) Dış giyim, b) İç giyim, c) Saç şekli, d) Başa giyilenler, e) Ayağa giyilenler, f) Aksesuar (keşer, çanta, eldiven, vs.)

Giyim bugüne kadar çeşitli etkenlere göre değişiklikler göstermiştir. Aile, utanma veya aksine cinsi cazibe fikri giyimi etkileyen ilk faktörler olmuştur. İkel örtünme ihtiyacını karşıladığı oranda ülkenin doğasına ve iklimine göre dedeğişiklikler gösterir. Şekil karmaşıklıkları ve değişiklikleri çok erken başlamış olmakla beraber giyimin seri gelişimi asırlar boyunca tek cepheli kalmış, erkek bu sadeliği çok geç bırakmış, kadınsa yaradılışındaki süslenme ihtiyacıyla bu konunun bir sanat haline gelmesine sebep olmuştur.

İnsanların kültür ve sosyal yapıları geliştiğçe, üyesi buldukları toplum hareketlerinde istenen giyimle, asalet ve zenginlik gösterisi olan kılık kıyafet farkları da başlamıştır. Toplu bir deyimle böyle bir gelişim, bizi giyimin hem toplum, hem de fert zevkinin ifadesi olduğu neticesine vardırı.

Giyim evvelâ aşağıda göreceğimiz faktörlerden etkilenmiş, sonra da bizzat kendisi etkileyen bir unsur olmuştur. Dünya tarihinde de bu günkü toplum yaşayışında da önemi olan bir konudur. Çünkü insanlığın başlangıcından bu yana en önemli ihtiyaçlardan biri de giyim olmuştur. Giyim, yukarda belirttiğim üzere soğuk ve sıcaktan korunmak amacıyla ortaya çıkmış zamanla bir gelenek halini almıştır. Tropik (java ve Sumatra) bölgelerde başlayan hayat gelişerek kuzey ve güneye doğru yayılmış, insanlar, vücutlarındaki tüyler dökülünce önceleri göç ettikleri toprak üzerinde yani sıcak iklime uygun şekilde son derece basit ve ilkel olarak giyimlerinin belirli yerlerini örten kıyafetler giymişler, bunu da yedikleri av hayvanlarının derilerinden faydalanarak yapmışlardır.

Dünyamızın her köşesinde ayrı bir iklim olduğundan değişik iklimlerde insanlar hava şartlarına göre değişik özellikleri olan kıyafetlere bürünmek zorunda kalmışlardır. Örneğin: Sıcak iklim insanları kendilerini güneşten ko-

ruyacak geniş şapka, türban, şal, bol elbise, açık renk kumaşlar v.s.'yi tercih etmişlerdir.

Diğer taraftan iklimin yanısıra yaşadıkları hayat ve arazinin de etkisi olduğundan göçebe kavimler hareket serbestisi verecek, ata binecek, gerekince arazide yatıp kalkacak, hatta düşmandan saklanırken göze batmayacak renk ve şekilde olanları tercih etmişlerdir. Orta Asya'da ve Eski İskoçya'da görüldüğü gibi.

Öyleyse diyebiliriz ki, İKLİM ve TABİAT giyimi etkileyen ilk unsurlar olmuştur.

Din kavramının ortaya çıkması toplum üzerindeki etkisini diğer sahalarda olduğu gibi giyimde de göstermiştir. Örneğin: İslamiyette kadının mahrem sayılması örtünüp kapanmasına, erkekten kaçmasına, dolayısıyla sokak kıyafetinden çok ev içi elbiselerinde çeşide

Balıkesir Yöresi gıysileri ve Gelin Tepsisi

yol açmıştır. Keza orta çağ kadının giyiminde, katolikliğin başlamasıyla kilise tesiri giysilerde hatların sadeleşmesine sebep olmuştur. Bugün dahî koyu dindar ülkeler bu tesirden kurtulamamıştır. Öyleyse ikinci etken olarak DİN'i görüyoruz.

Bu arada kavimlerin, sonra da ülkelerin göçler ve savaşlar sebebiyle ilişkiler kurması üzerine birbirlerinden örnekler almışlardır. Demek ki GÖÇLER ve SAVAŞLAR üçüncü bir etken olmaktadır.

Sosyal hayatın doğurduğu sınıf farklarından (halk, budun) yani burjuvalar (tüccarlar) esnaflar, sanatkârlar, işçiler ve kölelerle; zadenân, yani milleti idare eden asil soydan gelen ailelerin kıyafetleri arasında da farklar meydana gelmiştir. Ayrıca din adamlarıyla asker kıyafetleri doğmaya başlamıştır.

XV. ve XVI. yüz yıllarda bilhassa kadın kıyafetlerinde mimarinin tesirini görüyoruz. Meselâ gotik devrinde görülen sivri kuleler, yüksek tavanlar, şapkalarda bir buçuk metreyi bulan Henninlerin, sonra da boyu uzatmak amacıyla ayaklarına giydikleri Chopines (şopines) lerin giyimine yol açmıştır. Ayrıca vitraylardan intikal eden, kol, ayakkabı ve tulum pantolonlarda ineristasyonlar görülmeye başlamıştır. Demek oluyor ki giyim MİMARİNİN de etkisinde kalmıştır.

Artık bir sanat kolu halini alan giyim zamanımıza kadar pek çok değişiklikler geçirmiş, çeşitli etkilere maruz kalmış, bazen şahısların kaptisleri yüzünden örneğin Guatreli (guatr) bir piresesin Ruff yakaları, Catherine de Medici'nin kopacak kadar ince belli elbise giymeyle tahta korselerin belirmesi. Bau Brummel adlı bir İngiliz soylusunun saraydaki resmi kabule o zamana kadar erkek giyiminde hiç görülmemiş düz siyah Rodingot ve beyaz gömlekle gitmesi neticesi erkeklerde resmi gece kıyafetinin siyah olmasına, Ön eteği yanınca Frak adlı ütücü tarafından önu kesilen ve arkada uzun kuyruğu kalan Redingotun Frak olarak moda olmasına sebep olmuştur. Altıncı tesir olarak SAHISLARIN KUSURLARINI GİZLEME VEYA HATALARINI DÜZELTME gibi davranışlarını görüyoruz.

Giyimi etkileyen unsurların sonuncusu olarak da FERMAN, EMİR VE İNKILÂPLARI ele alabiliriz. Örneğin: Eski Yunanlarda Peplosları omuzlarda tutturmak amacıyla kullanılan Fibula adlı iğne ile yerli bir kadının düşman komutanını öldürmesi üzerine bir emir ile bu

iğneler kaldırılmıştır. Şehzadebaşı'nda namazdan dönen ferace ve yaşmak giymiş güzel bir kadının etrafın çirkin sözleriyle rahatsız edilmesi üzerine ferace ve yaşmak, devrin padişahı Abdülhamit tarafından bir fermanla yerini çarşafa bırakmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından iki yıl sonra Büyük Önder Atatürk'ün yaptığı devrimlerden birisi olan kıyafet devrimiyle de ilk defa 25 Aralık 1925 yılında kabul edilen bir kanunla Türkiye'de fes ve kalpak giyilmesi yasaklanmıştır.

Demek oluyor ki giyim başda da söylediğimiz gibi çeşitli etkenlerle karşılaşarak ve her devrin modasına ayak uydurarak bugüne ulaşmış bulunmaktadır. Giyimin etkileyici unsur olduğu saha ise heykel ve resimdir. Bilhassa Arkeolojik çalışmalarda eserlerin tarihlenmesi yönünden elbise-saç ve sakal tanzimleri önemli bir yer tutar. Bir heykelin üzerinde görülen elbise, devrin karakteristik özelliklerini, işlemelerini, kullanılan malzemenin cinsini gösterir. Ayrıca asker, din adamı, zengin, halk ve budun gibi çeşitli sınıf farklarını gerek kazılardan çıkmış heykellerde, gerekse diğer sanat eserlerinde görmek ve öğrenmek mümkündür.

Netice olarak şunu diyebiliriz ki M.Ö. 4000. yıldan bugüne kadar insanoğlunun giyimindeki değişiklikleri, farkları arkeolojik kazılardan, sanat eserlerinden, kitabelerden, seyahatnamelerden çeşitli belgelerden, resim ve fotoğraflardan görmek, öğrenmek ve izlemek gerekmektedir.

TÜRK GİYİMİNDE GENEL KILIKLAR :

Büyük medeniyetlere besiklik etmiş ve yüz yıllar boyunca çeşitli kavimlerin geçit merkezi olmuş Anadolumuzda, kültür, sosyal ve ekonomik yapıların gelişmesi neticesi farklı toplumlarda değişik kılık ve kıyafetler görülmüştür.

Türk kadınının giyim ve kuşamları daha önce de belirtilen nedenlerin bir sonucu olarak kronolojik bakımdan ve materyal yönünden büyük açıklar vererek bugüne ulaşmış bulunmaktadır. Bunun doğal neticesi de, daha çok yaşayan ve yakın zamanda kullanılmış kılıklar üzerinde duracağız.

Giyim teriminin neleri kapsadığını daha önce görmüştük. Bu kavramdaki detayları o düzende içinde inceleyelim:

1 — İç Giyim: Don, gömlek, yelek.

2 — Dış Giyim: İçlik, döşlük, üst yeleği, şalvar, entari, ceket, kürk.

3 — Baş Giyimi Saçlar ve Makyaj: Arakçın,

arakiye, fes, hotoz, tepelik, güllük, saç biçimleri, süsleri, aklık, allık, sürme v.s.

4 — Bacak ve Ayak Giyimi: Değişik çoraplar, bunların anlamları, desenleri, ayağa giyilenler; lapçin, mest, kundura, yemeni, lastik, kundura, edik v.s.

5 — Aksesuar: (Giyimi tamamlayan unsurlar)

a — Kemerler (madeni) Tor

b — Kuşaklar (Bağlama) Şal, Saat, Trablus.

c — Keseler Tütün, Para, heybe ve torbalar.

6 — Takılar.

I — İÇ GİYİM :

Gömler : Genellikle evlerde el dokuması bezlerden yapılan yaşa, mevkîye, mevsime göre değişiklik gösteren, gelinlere genellikle seviden dikilen, bugünün fanilasına yerine tene giyilen, 3 enden ve boyu kalça hizasında olan sıfır yaka veya yaka oyuntusu açılmamış peşli ve koltuklu, tulumba, kendinden koltuklu boşnak, dörtgen gömlek v.s. gibi adı olan gömler giyilmiştir.

Yelekler : Sütyen yerine giyilmiştir. Göğüs altından kavis çizerek bedeni sıkıca saran parmak dikişli, önde, arkada veya kol altında agraf veya kordonlarla sıkıca bağlanarak göğsün dik durmasını sağlar.

Donlar : Bazı bölgelerde iç donu diz bezi denen genellikle diz kapağı uzunluğunda, gene el tezgâhlarında dokunmuş, gelinlere helaiden dikilmiş içi astarlı, bölgeye göre dattiri, tuman, cinti gibi isimler alan paçaları düz, fistolu veya dantelli, beli uçurlu donlar giyilmiştir.

II — DIŞ GİYİM :

1 — İçlik : Sıfır yaka, uzun tasmalı (bilezikli) kol, önden açık, bazen içi astarlı ve köpünlü orta hallilerde basma gibi pamuklu kumaşlardan, zengin ve gelinlerde ipekliden dikilen, yaka ve kol kenarı oyalı, boncuklu veya düz, bugünün buluzu yerine giyilmiş, kol altına da tiriz denen kuşlar konmuştur.

2 — Döşlük: Bağrılık ve bağır yeleği de denen bugünün jabolusu biçiminde üzeri çiçekli veya payet işlemeli bir mavi mama önlüğüne benzer. İçlik üzerine giyilen süs unsurudur. Daha çok şalvar-çepken, salta ikilisiyle giyilmiştir. Doğrudan doğruya gömlek üzerine de bağlanabilir.

3 — Üst yeleği: Döşlük üstüne giyilmiştir. Döşlüğün kenarları bunun içine sokulur. Üzerinde basit nakışlar olabilir. Desenli kumaşlardan da olanı vardır. Uçları şal kuşağın içine

sokulur.

4 — Şalvarlar: Yaşa, mevsime hal ve vakte göre değişiklik gösteren yaygın bir kadın giyimidir. Bunların da çeşitleri vardır. Helta, ağı, çalık, kuyruklu, çatal bacak, donanteri v.s. gibi. Gelin şalvarları gene en zengin olanlarıdır. Bazen içi astarlı bazen astarsızdır. Bel kısmı uçurlu olup üzerine şal, tor kuşaklar veya madeni kemerler de bağlanır. Paçalar bağcıklıdır. Boy uzunsa bileğin üzerinden bağlanır ve paçada bel döküm sağlanır. Bazen de nakışlı tasma yapılır. Günlük giyimde basma, pazen, divitin; yabanlık ve gelinlerde, saten, atlas, çitari, meydani, osmani kutnu, kadife kaşmir ve sipten yapılır.

5 — Entariler: Türk kadın giyiminde entarileri (1):

A — Şalvarla giyilenler

B — Şalvarsız giyilenler olarak iki grupta toplanır. Ayrıca;

A — Şalvarla giyilen entariler;

a) Üç etekler, b) iki etekler.

B — Şalvarsız giyilen entariler;

a) Düz boy entariler (Boylama)

b) Kutu içi entariler (Bindallı)

c) İki parça entariler (etek-çeket) olarak sınıflandırabiliriz.

a) Üç Etek Entariler: En eski kadın kıyafetidir. Ayak üstüne kadar uzanan tam boy entaridir. Etek önden tamamen, yanlardan bele kadar yırtmaç biçiminde açıktır. Arka etek tek, önler iki parça olduğu için bu adı alır. Yaka genellikle U-V şeklinde açık olup, göğüs altından bele kadar düğmeyle kapanır. Yakanın açık yerinden içe giyilen bürümcek gömlek görülür. Kollar oyuntusuz takılıp altına tiriz (kuş) konur. Kol ağızları derin yırtmaçlıdır. Sonradan tasmalar takılmıştır. Kol yırtmaçları, etek ve yaka kenarı bazen dilimli olup, kaytan denilen sim şerit veya simli harçla süslenir. Etek uçlarına saçak dikilmiş olanları da mevcuttur. Entari astarlıdır. Bele kuşak veya kemer bağlanır. Alta şalvar giyilir. Şalvarlar genellikle aynı cins kumaştan yapılmıştır. Nadiren de değişik kumaşlardan olur. Bu kumaşlar: Sevai, Kutnu, Citari, Atlas, Canfes, Yanar döner, Üsküfe, Meydani gibi yollu; çiçekli, simli, parlak renkli, ipekliden olanları da vardır. (Sonu var)

(1) Enise Yener: "Eski Ankara Kadın Kıyafetleri ve Giyiniş Tarzları". Ankara Üniv. DTCF Dergisi, Cilt XIII. Sayı: 3.

Taşıt Folkloru Üzerine

Yazan : Nail TAN

Yurdumuzda otobüs, kamyon, taksi ve diğer motorlu ulaştırma araçlarıyla ilgili olarak zengin bir folklor malzemesi vardır. Bu yazımda, "Taşıt Folkloru" başlığı altında derleme ve araştırmalarımın örnekler vereceğim. Elimdeki malzemenin tamamını fotoğraf ve resimleriyle birlikte kitap halinde yayımlamayı düşünüyorum.

Taşıtlarımızla ilgili folklor unsurlarını beşe ayırmak mümkündür:

1. Taşıtların ön ve arkalarına yazılan yazılar (1),
2. Taşıt içi yazılar, levhalar, resimler,
3. Taşıt içi nazarlıklar ve uğur malzemesi;
4. Taşıt dışı nazarlıklar,
5. Şoförlerin dil ve edebiyatı.

1. Taşıtların ön ve arkalarına yazılan yazılar :

Örnekleme yöntemiyle incelediğim 1000 taşıttan genellikle Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu bölgeleriyle Karadeniz bölgesine ait olanların ön taraflarında, kimi zaman da arka ve yan taraflarında kalıplaşmış sözler dikkati çekmektedir. Bu özelliğe, Akdeniz, Marmara ve Ege bölgelerinde daha az rastlanmaktadır. En yaygın yazılar ve nedenleri şöylece sıralanabilir:

— Yazıların bir kısmı taşıt sahibinin adı ya da soyadıdır: Çamuroğlu, Adalı, Çelik, Kocagözoğlu, gibi.

— Nazar değmemesi inancıyla ve kazalardan, arızalardan korunmak için yazılanlar: Maşaallah, Allah'a emanet, Allah'a emanet ol, Maşaallah — Issız gecelerin garip yolcusu — Seni Allah'a emanet ettim, gibi.

— Taşıtı övmek için yazılanlar: Yollar fatihi, Dağlar tankı, Yolları kurdu, Da-daş, Yolların güllü, gibi.

— Dilek bildiren yazılar: Yolun açık olsun, Uğurlar olsun, Nimetin kadrini bil, Uğurlu, gibi.

— Kadercilik inancıyla yazılan; kazalardan, arızalardan korunmayı amaçlayan yazılar: Kader yolcusu, Çileli palaz, Kaderimse çekerim, Garip yolcu, Kısmet, Allah'ın dediği olur, gibi.

— Diğer yazılar: Yollar niçin bitmiyor?

Ömür biter, yol bitmez, Ayrılısak da beraberiz, Yeşil Ilgaz, v.b.

2. Taşıt içi yazılar, levhalar, resimler :

Herhangi bir bölgesel dağılım özelliği göstermeksizin genellikle her özel taşıtın (resmi taşıtlardan da bir kısmının) içinde karton ya da sentetik maddeler üzerine yazılmış yazılara, resimlere rastlamaktayız. Bu yazıları çoğaltarak satanlar var. En çok görülen yazılarla nedenleri şunlardır:

— Dinsel inançlarla (Her işe besmele ile başlanır, Allah kendini anan kullarının yardımcısıdır). yazılanlar: Eski ve yeni harflerle besmele, eski yazı ile kelime-i şahadet, Allah'ın dediği olur, karınca duası, gibi.

— Kadercilik inancıyla yazılanlar: Tedbir bizden - takdir Allah'tan, Allah'ın dediği olur, Errızku allallah, gibi.

— Nazar değmesin, taşıtı kaza yapmasın, arızalanmasın inancıyla yazılanlar: Maşaallah (bazan boncuklarla da yazılmış maşaallahlar vardır), gibi.

— İyi kazançlar ve bereket dileğiyle yazılanlar: Eski yazı ile karınca duası ve bereket duası, gibi.

— Şöförü uyarıcı yazılar: "Sabır selâmet - sürat felâket, Ömür biter yol bitmez, Müşteri daima haklıdır, Müşteri velinimetidir, gibi.

Ankara'da bazı otolarda at nalı şeklinde plastik bir nazarlığın mavi zemini üzerinde yukarıdaki sözlerden ikisini gördüm: Ortada; Sabır selâmet - sürat felâket, yanlarda; Tedbir bizden - takdir Allah'tan. Eski yazı ile yeni yazılı karma levhalar da çoktur. Bu levhalardan bazılarında cami, Kâbe resimlerine de rastlanmaktadır. Son yıllarda artist resimlerinin yaygınlaştığını görmekteyiz.

Görülüyor ki, taşıt yazılarından bir kısmı hem taşıt içinde hem de dışında kullanılmaktadır.

3. Taşıt içi nazarlıklar ve uğur malzemesi :

Gene bölgesel dağılım özelliği göstermeksizin özel taşıtlarda; taşıtı kazadan, arızalardan korumak, taşıt içindekileri

"Anamın Afyonkarahisar Yemekleri,,

Yazan: Enver Naci GÖKŞEN

Bugüne dek Afyonkarahisar folkloru üzerine en çok eğilen kimse İrfan Ünver Nasrattinoğlu olmuştur. Daha önce "Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar", "Afyonkarahisar Şiirleri Antolojisi", "Afyonkarahisar Efsaneleri" adlı kitapları vermiş olan titiz araştırmacı - yazar, bu kez de bunlara "Anamın Afyonkarahisar Yemekleri" (1) adında bir kitap ekledi.

Türk yemekleri, sofrâ gelenekleri üzerine yapılan incelemeler pek azdır. Oysa, bunlar folklorumuzun önemli bir yanidir. Üstelik de çok zengindir. Türk toplumu "yaşamak için yemek gerek" düşüncesine göre davranırken yalnızca karın doyurmayı düşünmemiş; toplum yaşamından, gelenek ve göreneklerinden de büyük katkılarda bulunmuştur.

İ. Ü. Nasrattinoğlu, doğum yeri olan Afyonkarahisar'ın yemeklerini bir kaç yıl

sağsalim istedikleri yere ulaştırabilmek inancıyla çeşitli korunma pratiklerine rastlamaktayız. Genellikle şöföre (sürücüye) yakın bir yere asılan bu nazar ve uğur malzemesi çok çeşitlidir. Örneğin: Muskalar, mavi nazar boncukları (çeşitli şekillerde ve büyüklerde), taklit edilmiş madeni, maşaallah yazılı paralar, bebek ayakkabısı, üzerinde mavi nazar boncukları bulunan at nalı şeklinde nazarlıklar, madeni kutu içinde En'am, Kur'an-ı Kerim, minyatür süpürge en yaygın olanlarıdır. Daha az görülen uğur malzemesi arasında yapma balık böceklerini sayabiliriz.

4. Taşıt dışı nazarlıklar :

Özellikle kamyonların radyotör kısımlarının önlerine mavi boncuklardan oluşan nazarlıklar takılmaktadır. Bu nazarlıklar V, X, —, gibi şekiller taşımaktadır. Söz konusu boncuklar taşıtı ve içindekileri kazalardan korumak, taşıtın ömrünü uzatmak, arıza yapmamasını sağlamak inancı ve amacını taşımaktadır.

(1) Nakliyat şirketlerinin, ambarların adları, plâkalar, taşıt marka ve modellerini gösteren yazılar, karoseri atelye adları konumuz dışındadır.

önce bu dergide bir dizi halinde yayınlamıştı. Şimdi bunları genişleterek kitaplaştırmış.

Kitap, genellikle Afyonkarahisar yemeklerinin yapılarıyla ilgili. Eskiden "sofra adabı" denilen yani yemek gelenek ve göreneklerini de ayrıca ele almaktadır sanırım.

Kitapta başlıca dört bölüm var: A. Buğdaydan elde edilen yiyecekler, B. Et yemekleri, C. Sebze yemekleri, D. Tatlılar.

A. bölümünde 56 yiyecekte söz ediliyor. Bu bolluğa ve zenginliğe şaşası geliyor kişinin. Bir bakışta, bu bölümde yer alan "hamur işleri"nin ayrı bir bölüm olması gerekir gibi görünüyorsa da un da buğdaydan çıktığına göre, "Buğdaydan elde edilen yiyecekler" arasına alınmasını doğal buluyoruz.

Nasrattinoğlu, yiyecek adları sıralamak ve yapılarını anlatmakla yetinmiş. Oysa bu adların dil ve Türkçe bakımından incelenmesi de ayrı bir değer taşır. Dahası, bu yemek adlarının başka yerlerdeki yemek adlarıyla karşılaştırılması yapılarak ortaya çok değişik bir inceleme konulmuş olur. Örnek olarak bir kaç hamur işinin adını analım: Arabaşı, ağız açık, bazlama, bükme, börek, haşgeşli börek, ikiz börek, katmer, ocak bükmesi, şepit, cızdırma, cücü...

Bunlar arasında elbet çok yerel olanlar da var. Bu araştırma yoluna girecek değilim.

Kitapta, ikinci büyük yemek listesi "tatlılar" üzerindedir. 22 tatlı anlatılıyor.

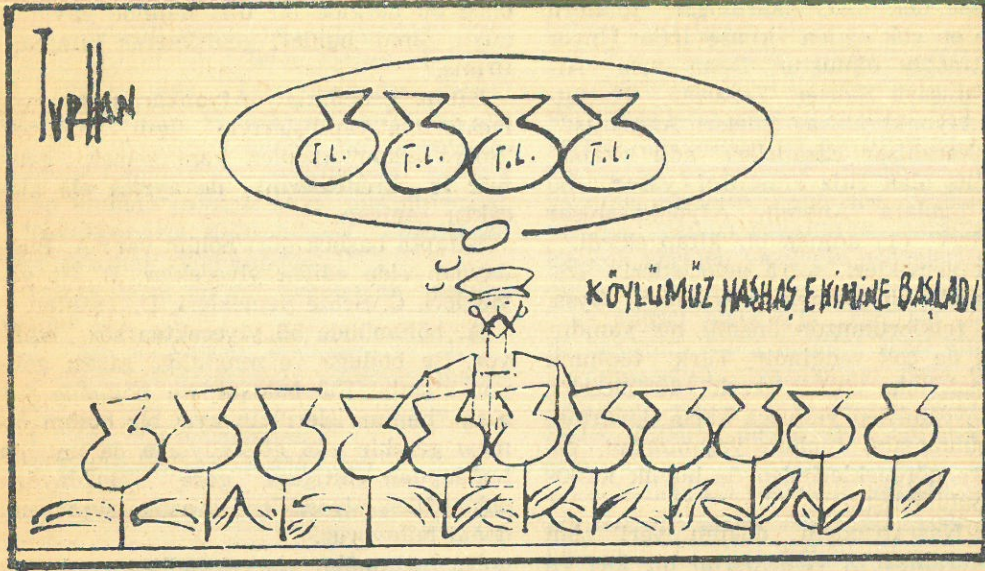
Bu kuşbakışından çıkan sonuç: Afyonkarahisar'da en çok yenilen yemekler buğdaylı, dolayısıyla unlu olanlarla tatlılardır. Bu durum, ülkenin hemen her yanında böyledir. Halk, et ve sebze yemeklerine pek düşkün değildir. Yargılarımız kuskusuz yüzevidir. Yemeklerimizin yalnız folklor açısından değil, toplumbilim bakımından da incelenmesi gerekir.

Nasrattinoğlu'nu kutlarım.

(1) Yazarın özel yayını, 1974 (Ankara). İste-me adresi: P.K. 471. Ulus - Ankara, F. 5 lira.

Senirkent Yöresinde Haşhaştan Yapılan Yemekler

Yazan : Gül DURMUŞOĞLU

Turhan Selçuk — 28 Ağustos 1974, Akbaba Dergisi.

(ARAŞTIRMA YÖRESİ: Isparta Senirkent ilçesi ve civar köylerinden KÜÇÜK KABACA, BÜYÜK KABACA, YASSIVİRAN, GÜREME, GARİP, ULUGBEY (İlegöp), DEREKÖY. ARAŞTIRMA SÜRESİ: 10. 7. 1973 - 10. 8. 1973).

Bilindiği gibi haşhaş Türk köylüsünün vazgeçilmez besinlerinden biridir. Haşhaş ürününden elde ettikleri afyon ve kabuğunu satarak ekonomik durumunu güçlendirirken, diğer yandan da tohumundan yağ çıkarıp çeşitli yiyecekler yaparak mutfakını zenginleştirmiş, küspesini hayvanlarına yedirerek yem sorununu çözümlenmeye çalışmıştır. Saplarını ise yakarak kırlık yakacak ihtiyacını gidermiştir.

Ancak haşhaştan yapılan bu yiyecekler de bölgelere göre büyük değişiklikler gösterir. Biz şu anda haşhaş ürününün yetiştiği belli merkezlerden olan Isparta'nın Senirkent ilçesi ve civar köylerdeki haşhaştan yapılmış yiyecekler üzerinde duracağız.

HAŞHAŞTAN YAPILAN TATLILAR

1 — DİRİ HAŞHAŞ HELVASI : Yapılışı: Bir ölçü pekmez, bir ölçü haşhaş büyük bir tencereye konularak, koyu ağda kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Ağdasının olup olmadığı, soğuk su dolu

olan bir tase bu kaynayan ağdadan kaşığın ucuyla damlatılarak anlaşılır. Eğer bu damlacıklar su içinde dağılmıyorlarsa kıvamı gelmiş demektir. Daha sonra bu ağda, içi unlanmış büyük bir tepsiye dökülür. Biraz soğuyup, ele alınacak hale gelince topak haline getirilir. Sert bir cisimle (genellikle haşhaş taşında) dövülür. Bundan sonra münasip şekilde uzun uzun yuvarlanıp donmaya bırakılır. Bu helva genellikle kış aylarında yapılır.

2 — ÖLÜ HAŞHAŞ HELVASI : Haşhaş, önce haşhaş taşında sürtülür (haşhaş sürtülmeden önce kavrulur, daha sonra haşhaş taşı denilen düz uzun bir taşın üzerine dökülür ve küçük bir taşla ezilerek yumuşak bir hale getirilir). Bu sürtülen haşhaş biraz un ile miyanesi gelinceye dek kavrulur, üzerine pekmez dökülür, bir müddet daha pişirilir.

3 — KARMA : Sürtülen haşhaş bir parça pekmezle karıştırılarak yapılır. Zahmetsiz bir yapılışı olduğu için en çok yapılan ve yenen bir tatlıdır.

HAŞHAŞ İLE YAPILAN HAMUR İŞLERİ

1 — DIĞAN EKMEĞİ : Hamur mayalanır. Sürtülen haşhaş arzuya göre pek-

mez ya da yağ ve tuzla karıştırılır. Mayası gelen hamur elle kalınca açılır. İçine hazırlanmış haşhaş sürülür, rulo halinde katlanır, münasip parçalara bölünür. Altı yağlanmış diğân denilen tepsilere dizilir. Yufka yapılan tandırlarda, altına ve üstüne saç kapatılır. Hem altından hem üstünden ateş yakılarak pişirilir.

2 — KATMER : Mayasız hamurdan yapılır. Haşhaş yağ ve tuzla karıştırılarak hazırlanır. Hamurdan meleyiz denilen parçalar eğsiren (hamur kesecek alet) yardımıyla alınır. Senit denilen dikdörtgen şeklindeki uzun tahtanın üzerine alınan bu parçalar oklava yardımıyla münasip büyüklükte kalınca açılır, içine hazırlanan haşhaş sürülür, rulo şeklinde dolanır. Daha sonra bu rulo şeklindeki hamur tekrar dolanarak meleyiz haline getirilir ve üzerine karılmamış haşhaştan konarak orta büyüklükte açılır. Daha sonra bu açılan hamur pişirgeç denilen tahtadan yapılmış bir aletle sacın üzerine taşınır ve sac üzerinde pişirilir. Sactan indirilirken üstüne ve altına yağ sürülür.

3 — BAZLAMA : Mayalı hamurdan yapılır (Bu bölgede hamur genellikle tekne denilen tahtadan yapılan büyücek kaplarda yoğrulur. Yukarıda bahsettiğimiz senit denilen ve üzerinde yufka açılan tahta bu teknelerin üzerine konularak kullanılır. Haşhaş pekmezle karıştırılarak elde açılan ufak hamur parçalarının içine konur, kapatılır, tekrar açılır. Sacta pişirilir. Bu genellikle adak olarak bazı yarıtların başında dağıtılır.

4 — SAÇ ARASI : Sürtülmüş haşhaş biraz su ile durultulur, haşhaş yağı (şu günlerde pamuk yağı) ve tuz eklenir, ka-

şıktan akacak bir kıvama getirilir. 20 kadar yufka açılır, bu yufkalar dibi yağlanmış tepsiye her katına hazırlanan haşhaştan sürülerek üst üste konur ve fırında pişirilir.

5 — SAÇ BÖREĞİ : Böreğin içinin hazırlanışı: Soğanlar çendilir, yıkanır, sonra haşhaş tuz ve suyla karıştırılır. Hamur küçük küçük ince yufka halinde açılır, içine hazırlanan bu iç konur, yarım ay halinde ikiye katlanır, sacta pişirilir.

6 — GÖZLEME : Yağ ile haşhaş ve biraz tuz karıştırılır. Yufka açılır, açılan yufkanın içine bu haşhaştan sürülür. Dikdörtgen şekline gelecek tarzda uçları katlanır, sacta pişer, ineceği zaman altı üstü yağlanır.

7 — GEVREK : (Kıkırdak): Hamurdan meleyiz alınır bu meleyisin uğrası diri (sürtünmemiş) haşhaştan olur. Bu uğra yedirile yedirile hamur yufka kadar açılır. Sonra da sacın üstünde kurutulur. Bu gün bu yiyecek bir nevi kraker - bisküvite benzer. Zaten çay ile ikram edilir.

Yukarıda bahsettiğimiz pişirgeç sacın üzerinde pişen hamuru idare etmekte kullanıldığı gibi, tandıra yakacak atmakta da kullanılır.

HAŞHAŞTAN YAPILAN YEMEKLER

HAŞHAŞLI YAPRAK SARMASI : Kıyma yerine sürtülmüş haşhaş konarak bilindiğimiz yaprak dolması gibi yapılır.

KABAK KAVURMASI : Taze kabaklar küçük küçük doğandıktan sonra, sürtülmüş haşhaş ve soğanla (soğan, haşhaş ve kabak konmadan önce biraz kavrulur) kavrulur. Sonra üzerine çok az miktarda su, tuz, biber ilâve edilerek pişirilir.

Yıllık abonesi : 30,

altı aylık abonesi : 15

lıradır.

Yurt dışı senelik abone :

\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARIBasılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı:

Halk Matbaası
İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul , Tel: 22 49 74

(TÜRK) HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Beltir Türklerinde Gök Tanrıya Kurban Töreni (TİĞİR TAYI)

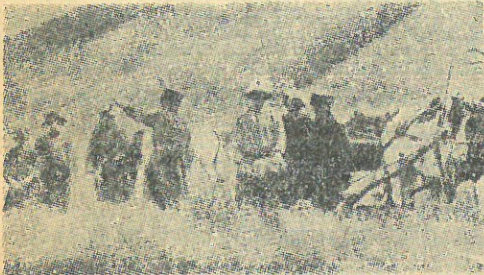
Yazan : S. D. MAYNAGAŞEV

Türkçesi : Abdülkadir İNAN

Minusin kazası, Yenisey vilâyeti Türk kabilelerinin en sayanı dikkat dinî merasimlerinden biri olan *Tiğir tayı* yani *Tanrı (Sema) ya kurban* namını taşımaktadır. Bu merasim ekseriya *Kaç* kabilesi tarafından icra olunur. Diğer Türk kabileleri arasında benim bildiğime göre bu merasimi *Abakan* nehrine sol taraftan munsap olan "Tiy" (Tüü) çayı sahilinde yaşayan Beltirler yaparlar. Merasimin şekli her kabileden bir türlü değildir. 1913 senesi yazında ben bu merasimi *Beltir*'lerde seyrettim. Merasim 30 Haziran gününe musadıftı. Beltirler her üç senede bir, tahminen aynı günlerde —ki bu günler ahalinin işsiz ve boş günleridir— bu merasimi yaparlar.

Beltir'lerin ekseriyeti Akaban sahillerinde yaşarlar. "Teye" Beltirleri ise bu Akabanlılardan ayrılmış bir grup teşkil ederler ki diğer Türk kabileleriyle muhattırlar. Abakan Beltir'leri *Tanrı tayı* merasimini bilmezler, "Teye" Beltir'lerinde ise bu merasim umumî *Kabile bayramı* şeklinde icra olunur. Her aile bu gün için *aracı* (rakı) hazırlar. Bundan ma'da, sıraları gelen yedi yahut dokuz aile birleşerek muayyen miktarda koyun hazırlarlar. Bu koyunlardan kurbanlığa mahsus olanı beyaz tüylü ve siyah başlı olmalıdır.

Bayramın arifesinde yahut bayram günü sabahleyin her aile *Üldürbe* yapar. *Üldürbeyi* yalnız erkekler yapabilir; kadınların buna dokunmaları memnu'dur. *Üldürbe* şöyle yapılır: âdet olduğu üzere aile reisi yahut onun oğullarından biri kendirden bir ip bükür; bu ipin uzunluğu

Resim: 1. Ruhlar için rakı serpilirken...

şapkanın etrafını çevirecek derecede olur. Bu ipe kartal tüyleri, beyaz ve mavi renkteki kumaş parçaları bağlarlar. İşte buna *Üldürbe* denilir. *Üldürbe* için kartal, Beltir'lerin kendileri tarafından öldürülmeli. Onların akidesine göre bu kartalı bizzat ruhlar gönderirler. Şayet Beltir'lerden kimse öldüremezse o vakit başka kabilelerden satın alırlar. Kartal telleri, "Üldürbe" ye ailede bulunan erkeklerin adedine göre bağlanır. Bununla beraber bu teller üçten eksik olmamalıdır. Eğer senede bir erkek çocuğun doğmasını temenni ederlerse bir tel fazla bağlarlar. Bu "Üldürbe" merasimine, iştirak edecek adamların şapkalarına bağlanır. Teller yukarıya doğru dik durur, kumaş parçaları ise aşağıya sarkar. Bağladıktan sonra "arçın-ardıç" ağacıyla tütümlerler. (1). Bu "Üldürbe" li şapkayı merasime giderken giyerler. Ekseriya bu "Üldürbe" çocukların şapkasına takılır (bağlanır); büyükler buna riayet etmezler. Kadınlar ve kızlar evde kalırlar. Onlar merasime iştirak ettirilmezler.

Uzun ve oldukça dar *Sarı kol* (sarı deresi *Teye* (Tüü) nehrine sağ taraftan karışır. Beltir'ler, yaya ve atlı olarak, işte bu dereyi takiben yukarıya doğru hareket ederler. Başlarında "Üldürbe"ler acaip bir şekilde dalgalanır. Egerlerin arkasındaki heybelere konan tulumlarda "arağı-rakı"lar, arabalarda tencere, kazan, su ve kurbanlık koyunlar bulunur. Dereden çıkarken yakında bir mezarlık görünür. Bu mezarlığın karşısında yolculara rakı koyar, yerden bir ot alıp bununla mezara ve etraftaki dağlara karşı rakı serperler. Nezirleri'ni kabul etmelerini dileyip ölü akrabalarını ve dağ ruhlarını çağırırlar (resim: 1). Yolun yarısına geldikten sonra bu geçilen dağların ruhlarına yine rakı serpmek için dururlar. Burada, sol tarafta, yüksek bir dağ vardır. Beltir'lerin sözüne göre evvelde "tanrı" ya kurban merasimi bu dağın tepesinde yapılmıştır. Dağ Beltir'lerde mukaddes sayılmış ve bunun tepesine kadın ayağı basmamıştır. Lâkin bu memnuiyete muha-

lefet ederek bir dağın kutsiyeti kaybolmuştur. Bu hadiseden sonra ihtiyar bir Beltir rüyasında kurban merasiminin diğer bir dağda yapılması lüzumunu keşfetmiştir. Bu andan itibaren bu dağ bırakılmıştır. Mamafih yanından geçerken buna karşı rakı serpmeyi Beltir'ler unutmuyorlar.

Nehir boyunca yedi buçuk kilometre gittikten sonra sol tarafta bir yüksek tepe yükselir ki bu Beltir'lerin mukaddes dağlarıdır. Evvelki dağın kutsiyetine hale geldikten sonra bu dağ "Tiğir Tayıcan" namını almış (2) ve tepesine de kadın ayağı basmamıştır. Dağın cenup tarafı çıplak, şimal tarafı ise kalın tirementi ve kayın ormanlarıyla örtülüdür. Tepeye vardıkları zaman atlarını tepe altında bırakır ve kendileri rakı, kazan, su ve kurbanlık koyunları beraberlerine alıp tepeye yayan çıkarlar. Tepe epeyce yüksektir; bütün etraftaki tepelere hâkimdir. Bu tepe üzerinden her tarafta güzel ve hoş manzaralar görülür: Aşağıda *Teye* vadisi kıvrılır ve uzaklara giderek *Abakan* nehrinin geniş vadisiyle birleşir. *Abakan*'ın öte tarafında daimî karlarla kaplı *Sayan* dağlarının kolları yükselir. Muhteşem dağ silsileleri ve tepeler muhtelif istikametlere uzanıp gayrı muntazam bir surette yekdiğerleriyle karışırlar. Bunların arasından, pek nadir olarak, düz ovaların ufacık bir köşesi göze çarpar. Şimal tarafında bulunan kayın ormanları dağın tepesine kadar yükselir. Bu ormanlığın nihayetinde dört ağaç ayrılır ki bunlar *mukaddes dört kayın ağacıdır*. Beltir'lerin sözüne göre, bu ağaçlardan hangi biri kurur, yahut bir sebeple yıkılırsa bunun yerine bir ağaç bitmiş. Bu kayın ağaçlarının altında, bir ağaçtan diğerine uzatılan bir ipe bağlanan ve geçen zamanla yarı çürüyen "Üldürbe"ler görülür ki bunlar evvelki senelerin kurban merasiminin izleridir. Nümune için bunlardan bir parça almak istemişim. Beltir'ler katî surette mani oldular. Onların inancına göre, tâ eski zamandanberi tekerrür etmiş bir âdet vardır ki kurban edilen şeyden almayı men eder. Şayet alınrsa kabileye felâket gelmesine sebep olur.

Tepede, yekdiğerinden dört metre uzakta iki yerde ateş izi vardır. Bunların yanın-

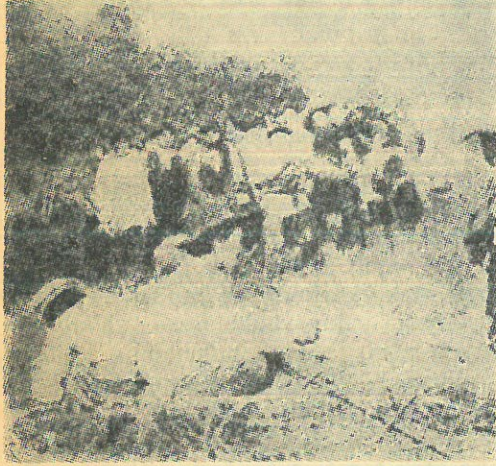

Resim: 2. Kurbanlık oğlak kurban edilirken...

da kazanın altına sacayak yerine kullanılan taşlar yatmaktadır. Kafileden evvel buraya vasil olan Beltir, adette ihtiyarlarından biri, aynı yerde ateş yakar. Bu iki ateşin şark tarafında ve mukaddes kayın ağaçlarına yakın bulunana "Uluğ ot" (Büyük ateş), garpta bulunana (Küçük ot) diyorlar. "Uluğ ot" kutsî mahiyeti haizdir. Bu büyük ateşe ve mukaddes ağaçlara yalnız Beltir'ler yaklaşabilirler. Onun şark tarafına ise kimse geçemez. Bu ateşlerin ne vazife gördükleri merasim esnasında belli oluyor. Ateş yakıldıktan sonra diğer Beltir'ler de geliyorlar. Herkes kendi rakısından her tarafa serper, ateşe bir kaç damla damlatır ve kendisi de içer. *Üldürbe*'li şapkaları çıkarıp toplarlar. Rakı tulumları da bir yere toplanır ve mahsus bir bekçi ile muhafaza olunur.

Bu kurban merasimine diğer kabilelerden de misafirler gelir. Lâkin onlar merasime iştirak etmezler, bir kenarda oturup merasimi seyrederek. Beltir'lerin hepsi geldikten sonra koyunları kesmeğe başlarlar. En evvel, ona has bir usulle, kurbanlık hayvanı öldürürler. Benim gördüğüm kurbanlık beyaz bir oğlaktı. Oğlak şu surette öldürüldü: iki adam bir kayın sırığının iki başından tuttu, iki adam da oğlağın ön ve arka avaklarından tutup bu sırığın üzerine yatırdılar ve hayvanın belkemiğini kırdılar (resim 2): bağırması için ağızını tıkadılar. Akidelerine göre, böyle iken hayvan bağırırsa makbulü-

yetine alâmettir (3). Belkemiği kırılmakla hayvan çabuk ölmüyor; onu yere yatırıp derhal karnını yardılar ve belkemiğine ilişik olan azasından birini çıkardılar. Bu ameliyattan sonra hayvan derhal öldü. Kanını yere damlatmamak için çok dikkatle derisini yüzüp gövdesini parçaladılar. Başını, paça, bağırsak ve ciğerlerini deriye sarıp yeşil dallar üzerine koydular. Kurbanlığın ön tarafını tencereye koyup diğer koyunların etile birlikte pişirdiler. Lâkin kendileri bunun merasim kaidesine

Resim: 3. Kurban etiyle ibadet töreni...

muhalif olduğunu ve usule göre kurbanlık bütün etlerin "Uluğ ot" ta yakılması lâzımgeldiğini söylediler.

Bu esnada diğer koyunların da âdi surette boğazlarını kesmiş ve etlerini ufak parçalara ayırıp tencereye koymuşlardı. Bu koyunların da bağırsak ve ciğerlerini yeşil dallara koydular.

Et pişmekte iken Beltir'ler "Üldürbe" leri alır ve bunları kurbanlık koyunu getiren adam vasıtasıyla merasime mahsus olmak üzere bükülmüş ipe bağlatırlar. Bu ip yedi kulaç uzunluğunda olup Çilipağ tesmiye olunur. Üldürbe'leri o suretle bağlarlar ki bunların ipleri çilipağ ipleriyle birleşmiş gibi olur. Üldürbe'leri bağlayıp bitirdikten sonra yine ardıç ağacı dumanı ile tüssüler ve ibadete başlarlar. Çilipağ'ın bir ucunu dört kayın ağacının en şarkta bulunanına bağlarlar ve bir ucunu da "dua" bilen adam tutar. Kartal telleri - tüyleri havada dalgalanır, bütün Beltir'ler

başlarını açarak bir gurup halinde toplanırlar. Çilipağ'ı tutan adam Tanrıya (semaya), buldukları dağlara ve Teye nehri... hitaben ilâhiler himenler okur; diğerleri de bu ilâhileri tekrar ederler. "Sâk" kelimesini telâffuz ederken bütün sesler birleşir. Bu yükselen seslerde öyle bir duygu, öyle bir ahenk işittir ki gûya semanın ruhu Tanrı ve uzaktaki bütün şahikaların sahibi olan ruhlar bu sesleri dinliyorlar. O vakit "Çilipağ"ı yukarıya kaldırılır. Bunu müteakip bütün Beltir'ler ellerini havaya kaldırıp yere doğru eğilirler. Bu suretle şimal tarafından başlayarak yavaş yavaş güneş tarafına çevrilirler. İlâhilerinde dağlara ve nehirlerle hitap ederler. Yalnız görülen dağlara ve nehirlerle değil, buradan görülmeyen ve avcılıkta buldukları dağlara ve nehirlerle de himen okurlar.

Bu sadedil insanların yüksek dağ tepesine çıkıp icra ettikleri ibadet merasimlerinin manzarasında bir azamet hiss olunur. Onların bu yüksek şahika üzerinde durup etraftaki bütün tabiatı, dağ silsilelerini ve nehirleri, müşahhas ilâhlar suretinde tasavvur ederek en samimî himenlerini arzelmelerine ve kuvvei muhayyelelerinin kendi bildiği şekilde işlemesine hiç bir şey mani olmuyor.

Böyle bütün bir daire yaptıktan sonra, "Çilipağ"ı diğer kayın ağaçlarından da geçirip bir ucunu garpta bulunan ağaca bağlarlar. "Çilipağ" yerden biraz yukarda durur. Bununla merasimin birinci kısmı tamam olur.

Teneffüs zamanında Beltir'ler pipolarını tellendirir; bir, iki fincan "arağı" içer ve diğer kabilelerden gelen misafirlerle selâmlaşır konuşurlar.

Bir kısmı da "Büyük ateş"te bulunan tencere altına odun atarlar. Bu tenceredeki kurbanlık et piştikten sonra yeşil kayın ağacı dallarından tepsiye benzeyen "tipsi" yapıp bunun üzerine etleri koyarlar. İki adam bu tipsi'yi ellerine alırlar. Tipsi'yi tutanlar başlarına şapkalarını giyerler. Bütün Beltir'ler bunların arka tarafına toplanırlar. Bunlar şapkalarını çıkarırlar.

Yine ibadet başlar. Tertip birinci kısmın avnıdır. Yine aynı ilâhiler ve istirak edenler de ellerini yukarı kaldırır. Merasime iştirak edenler de ellerini yuka-

rı kaldırarak her tarafa eyilmek suretile ta'zım ederler. Yine güneş tarafına doğru iki daire yaparak devrederler. Bundan sonra kurbanlık etlerini tipsi'le beraber "Büyük ateş"te yakarlar. Et yandığı zaman ateşe kaşıkla rakı serperler ve ateşe secde ederler. İhtiyar Beltir'ler dumanın ateş üzerinde nasıl yükseldiğine dikkat ederler: eğer duman yuvarlana yuvarlana güneşe doğru yükselirse kabileyeye iyilik, eğer ters tarafa yükselirse fenalık olacağına alâmet addederler. Bununla merasimin ibadet kısmı tamam olur.

İbadet merasimi bitinceye kadar "Küçük ateş" üzerindeki koyun etleri de pişmiş oluyor. Bu etler orada bulunanlara ikram içindir. Orada hazır bulunanlar üç top olup otururlar: Beltir'ler, çocuklar ve misafirler. Her topa et; sofraya yerine kullanılan "Kicim" (4) üzerinde verilir. (resim 4) Yemek zamanında kemiklerin atılmasına çok dikkat ederler. Yemekten sonra rakı ikram olunur. Beltir'ler kendi aralarında müstakbel merasim için kurbanlık getirmek kimin sırası olduğunu konuşur ve sırası gelen adama büyük fincanlara rakı takdim ederler.

Nihayet misafirlere gitmek vakti olduğunu anlatırlar. Yemek artıklarını ve kemikleri toplarlar. Bunların hepsini kurbanlık koyunun bakiyeleriyle bağırsak, ciğer, paça ve derisile ve bunların buldukları ve temizlendikleri dallarla beraber "büyük ateş"te yakarlar (resim 5). Kurbanlıktan başka koyunların derilerini sahipleri eve götürürler. Bunları yakarken ateş etrafında durur ve eğilerek tâzım östeirler. Bazıları dizleri üzerine otururlar. Dua sesleri işittir: "Al beyaz koyununun ver bize bolluğunu!" Bu merasimden artakalan rakıları Beltir'ler kendileri içerler. Bu artışa çok ehemmiyet verirler.

Onlar kendi akıdelerine göre arağı suretinde, ruhların hibe ettiği sadet ve tâli kabul edivorlar. Bununla merasim tamam olur. Ahali dağılır.

Hatime olarak bu merasimde okunan ilâhilerin metin ve tercemesini, duada zikredilen dağ ve nehirlerin isimlerini kaydediyorum:

BELTİR DUALARININ METNİ (5):

Küğer - turgan kük tiğir, sâk!

Küder - turgan kara çir, sâk!
Üldürbe Çayan kayrakan, sâk!
Akti küktiğ çalamın,
Ak kurağın puzın
Çitirçebis, sâk!
Çımır - çamır kayrakan...

TERCÜMESİ :

Mavi görünen gök tanrı, sâk! (6)
Bizi taşıyan karayer, sâk!
"Üldürbe halik" (7) kayrakan (8) sâk!
Akl, göklü (mukaddes) paçavraların
Ak kuzu kurbanını
Sana takdim ediyoruz, Sâk!
"Yağmur - çamur" (9) kayrakan,
Yumuşığından veriver
Esası vaz'eden meşhur ve ma'ruf
"Tanrı Taycan" (10) kayrakan
"Yalkı karacan" (11) kayrakan, Sâk!
Ma'ruf, meşhur ve eğri büğrü akan
Teye (nehri) kayrakan, Sâk!
Baba olup bizi beslemişsin
Anne olup bizi emzirmişsin, Sâk!
(Ey teye nehri)
Yavaşça akan menbama,
Gürültü ederek vasil olduğun munsabına
Kavak çalılarna,
Keskin taşlarına (selam olsun), Sâk!
Dağlara, sulara kurbanımız irişsin, Sâk!
Acele etmeyiniz ey ruhlar!
Biz evladımız göğüslerinizdeyiz
Biz torunlarımız koynunuzdayız
Büyük ve küçüklerimizi
Himayenizden diriğ etmeyiniz

Resim: 4. Üç top halinde oturulup et yenir.

Resim: 5. Kurban kalıntıları ve kemikleri yakılırken..

*Kurbanlığımız ak kuzuyu
Kanını dökmeden sana takdim ediyoruz
Ey bizim büyüdüğümüz vatan
"Ulu Korgıs" ve "küçük Korgıs"
Adaklarımızı size taktim ediyoruz...
Sen beyaz tavşana binen
Ak kuzuyu kurban isteyen kişisin...*

[Makalenin ilâhilerde ve merasim esnasında geçen ve bir çok nehir ismi yazılı olan kısmını burada nakletmiyoruz.]

Bu yazının tercümesi, ilk kez 1937 de Çığır dergisinin 52. sayısında yayınlanmıştır.

(*) Sbornik Muzeya Antropologij i Etnografii (Puplications du Musée d'Anthropologie et l'Ethonographie de l'Acad, des Sciences de Russie) 1916, cilt III, 91-120.

(1) Ardıc dumanyıla tulsülemek Minusin Türklerinin akıdelerince temizleme ehemmiyetini haizdir.

(2) "Tiğir Tayıcan" harfiyyen kurban kesilen dağ demektir.

(3) Gurk'nın bana söylediğine göre Altay Türkleri de Ülgen şerefine kurban ettikleri atın burun deliklerini ve ağızını tıkarlar. Lâkin bunların maksadı hayvanın çabuk ölmesidir.

(4) Kicim deriden yapılan geniş bir eğer altı geçesidir.

(5) Bizim Türk hurufatıyla bu metin ifade edilemediğinden neşrinin sayanı istifade bulamıyoruz. Burada nümune için altı cümleyle göstermekle iktifa ettik.

(6) Sâk kelimesi Micusin Türklerinde kurban merasimi esnasında isti'mal edilen bir kelimedir. Bu kelime Radloff lügatında "Sok, Çok, Sök" şeklinde mukayyedir. (Bu kelime

DERGİMİZ VE SATILDIĞI YERLER

Dergimizin elinize her ayın 15'inde geçmesi için büyük çaba gösteriyoruz. Bilindiği gibi dergimizin birbuçuk yıllık koleksiyonu (18 sayı) bir cilt teşkil etmektedir. Halen sürmekte olan 15. cildimiz 1 sayı sonra 306. sayımızla tamamlanacaktır. Cildin sonunda, hem 15. cildimizin İÇİNDEKİLER bölümünde yazar ve yazı adları verilecek, hem de 11-15. ciltlerimizin konularına göre İNDEKS'i yer alacaktır.

Dergimizin yıllık abonesi 30, bir ciltlik 18 sayısı (18 sayılık - birbuçuk yıllık) abonesi 45 liradır. Abone için "P.K. 46, Aksaray - İstanbul" adresine başvurulmalıdır.

Dergimiz şu kitapçılarda satılmaktadır.

İSTANBUL'DA :

1 - Elif Kitabevi, Sahaflar, No. 4, Beyazıt - İst.

2 - Çantay Kitap ve Kurtasiyeevi, Koska, Belediye dükkânları, Beyazıt - İst. ANKARA'DA

1 - Aydın Kitabevi, Kocabeyoğlu Pasajı, No. 117, Yenışehir - Ankara.

2 - Bilgi Kitabevi, Sakarya Caddesi Yenışehir - Ankara.

3 - Hat Kitabevi, Soysal Pasajı, II. Çarşı katı, No. 6, Yenışehir - Ankara.

4 - Dergâh Kitabevi, Zafer Çarşısı, No. 30, Yenışehir - Ankara.

KONYA'DA :

1 - Yeni Kitabevi, Hükümet Alanı, Konya. T.F.A.

İslâmların "amin" kelimesi yerine isti'mal olunmaktadır. Mütercim).

(7) Üldürbe'nin iki ma'nası vardır: Biri yukarıda zikredilen kartal tellerinden yapılan ve külâh tezyini için kullanılan seydir. Diğeri de bir ruhun ismidir ki, burada o ruha hitap olunuyor.

(8) "Kayrakan" ruhlara ta'zimen hitap edildiği vakit kullanılır. (İslâmların "Teala" dediklerine yakın bir ma'nayı ifade eder. Mütercim.)

(9) "Yağmur - çamur", Yağmur Allahı'nın ismidir.

Araştırmalar :

Askerî Folklorumuza Dair Notlar

Derleyen : Gürsel ARSLANOĞLU

Askerî Folklorumuzda giyim - kuşam, silâhlar, meşkhane mensupları, sazları, alem ve armalar, silâhlı oyunlar ön sırayı alır. Bunlara ait bir araştırma sıralamasını kısaca veriyoruz. Bu konunun araştırmalara başlangıç olmasını ve genişletilmesini dilemekteyiz.

A — GIYİM - KUŞAM :

1. Baş Migfer,
2. Kollara : Kolçak;
3. Üste : Zırh (zırh gömleği);
4. Sirta : Meç;
5. At başı : Başlık;
6. At sırtı : Zırh.
12. Çadır Mehterleri;
13. Hayme Mehter Ba-
14. Mehteran-ı Hayme-i Hassa;
15. Otageran-i Hassa;
16. Yiğit başı;
17. Cevgen.

B — SİLAHLAR :

1. Ok;
2. Yay;
3. Tirendazlık;
4. Kemenkeş;
5. Cirit;
6. Mızrak;
7. Topuz;
8. Kılıç;
9. Kalkan;
10. Balta;
11. Yatağan;
12. Hançer;
13. Bıçak;
14. Tüfek;
15. Tabanca;

C — MEŞKHANE MENSUPLARI:

1. Enderun Mektebi Şakirdi;
2. Sarıkçı Yamağı;
3. Hanende;
4. Tabilhane Mehterhanelisi;
5. Mehter Başı;
6. Baş Mehter Ağa;
7. Müezzin;
8. Borucu;
9. Zilzen;
10. Nakkarezen;
11. Kösen Başı;

D — MEŞKHANE SAZLARI :

1. Nefesli sazlar :

- a) Zurna ;
- b) Boru,
- c) Korrenay;
- d) Mehter Düdüğü;
- e) Klârnent.

2. Vurma sazlar :

- a) Kös;
- b) Davul;
- c) Nakkare;
- d) Tabılbaz;
- e) Def.

3. Zil ve Çıngıraklar :

- a) Zil;
- b) Cevgan.

E — ALEM ve ARMA- LAR

F — SANCAK-I ŞERİF

G — SİLAHLI OYUN- LAR :

1. Bıçak Havası (Çanakkale);
2. Bıçak Oyunu (Rize, Kemah);

3. Hançer Barı (Çoruh, Erzurum);
4. Hançer Bıçak Oyunu (Muş);
5. Kılıç Kalkan Oyunu (Bursa, Kütahya, Muğla);
6. Kamalı Halay (Yozgat);
7. Kılıç Kalkan (Bitlis, Siirt, Urfa);
8. Kılıç Oyunu (Rize);
9. Bıçak Oyunu (Ordu);
10. Çandırılı Tüfek Oyunu (Giresun);
11. Köroğlu (Bolu, Samsun, Çoruh, Isparta, Adana, Kars);
12. Sinsin Oyunu (Tokat, Samsun, Amasya, Sinop, Kırşehir, Çorum, Kayseri, Yozgat);
13. Çorum Halayı;
14. Sivas Halayı.

H — Bıçak, hançer, kılıç ve kalkanlı oyunlara oynayan ekipler :

1. Kars (Köroğlu Ekibi);
2. Erzurum Ekibi;
3. Bitlis Ekibi;
4. Çorum Ekibi;
5. Sivas Ekibi;
6. Bolu Ekibi;
7. Bursa Kılıç Kalkan Ekibi;
8. Elâzığ Ekibi;
9. Trabzon Ekibi;
10. Konya Zeybek Ekibi,

Diyarbakır'da Bazı Gelenek ve İnanışlar**NAZARA KARŞI**

Üzerlik otunun tohumları kadınlar arasında, nazar değmemesi için, birkaç şekilde kullanılır:

1. Üzerlik otunun tohumları muhtelif şekil ve biçimlerde ipe dizilerek oturma odasının duvarlarından birine, çok defa duvara asılı aynanın kenarına veya üstüne bir süs eşyası gibi asılır. Bununla ev halkının nazardan korunduğuna inanılır. Ve adına "nazarlık" denir.

2. Nazar değmesi sonucu hastalanan kimseye, nazarın zararlarını gidermenin etkin yollarından biri de üzerlikle tütsülemektir. Bunun için üzerlikle tuz karıştırılır. Tütsülemeyi yapacak olan, nazar değmiş veya nazardan korunmak istenen kimşenin başında durur, üzerlikle tuzu avucuna alarak bu elini hastanın başının üzerinde dolaştırmak suretiyle şu sihirli tekerlemeyi söyler:

Üzerliksen, havasan
Hep dertlere devasan
Çıtır, pıtır ettikçe
Kadayı, belâyı savasan
Sivri s... ten
Yassı a... dan
Üç eşikten
Beş beşikten
Taklaayn, ha taklaayn

Sonra, avucundaki tuzla karışık üzerliği ateşe atar. Hasta üzerliğin dumanını koklar. Tütsüleme, genellikle yaşlı ve kurşun dökme, tütsüleme işlerinde isim yapmış yaşlı kadınlarca yapılır.

KAYBOLAN YITIĞİNİ BULMAK İÇİN

Aradığı bir yitiğini bulamayan kadın ve genç kızlar, çocuklar, bunu şeytanın sakladığına inanırlar ve "Şeytan sakladı, kör gözüne lânet" diyerek yitiklerini bulmak için aşağıdaki sihirli tekerlemeyi söylerler:

İbrahim Etem
Kolları keten
Yitiğimi bulam
Sana bir kol atam

Yazan : Şevket BEYSANOĞLU

Yitiğini bulunca da iki kolunu yana açarak kol atma gösterisi yapar .

ÇOCUK OLMASI İÇİN

Diyarbakır ve çevresinde çocuğu olmayan kadınların baş vurdukları birçok çareler vardır. Koca karı ilaçları, yatırlara adak adama, Sultan Şeyhmus yatırına gidip incirinden yeme v.s. Bunlardan biri de Çermik kaplıcasına gitmedir.

Ergani'den 35 km. batıda bulunan Çermik kasabası kaplıcasının bilhassa bazı cilt hastalıkları için şifa verici olduğu bir gerçektir. Ayrıca, burada bulunan Belkis Hatun Hamamı'nın çocuk yapımında etken olduğuna inanılır. Ve bu inançla hamam, çocuk sahibi olmak isteyen kadınlarla dolar. Çocuk isteyen kadınlar, hamamın havuzuna daldıktan önce şu tekerlemeyi söylerler:

Belkis Hatun, Belkis Hatun
Tenceremi sattım
Leğenimi sattım
Sahan (sana) geldim
Belime kuşak
Karnıma uşak.

HALK İNANMALARINDAN BİR KISMI

Göz yeşil olursa, Peygamber düşmanıdır, uğursuz bilinir.

Yol üzerinde kaplumbağaya veya tavşana raslamak uğur getirmez.

Bir düş gördüğünü haber veren kimseye, düşünüy anlatmadan önce karşısındaki, "Hayırdır inşallah" demesi gerekir. Bu sözü düş görenin kendisi de düşünüy anlatmaya başlamadan önce söylemeyi unutmaz.

Yolda giderken yılanı raslama uğurludur, ancak yılanın gözü yolcuya dokunmadan geçmiş ise.

Geceleyin tırnak kesilmez. Bir odanın veya evin süprütüsü geceleyin dışarı atılmaz. O evin hayır ve bereketinin azalmış olacağına inanılır.

Cuma gecesi dikiş dikilmez. Cuma namazına kadar ev süpürülmez, keza dikiş dikilmez, yama yapılmaz.

Çarşamba günü yıkanmak doğru değil.

Üç Oğlan Masalı

Derleyen : Numan KARTAL

(Anlatan: İsmet Gökçe, Kusça Köyü — Adapazarı, 1958).

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde Tanrı'nın kulları çokmuş. Çok olan kullar içinde bir adam bu adamın da üç oğlu varmış. Oğulların da büyüğü kırk, ortancası otuz, küçüğü yirmi beş yaşında imiş. Tümlünün de evlilik çağları gelmiş, neredeyse geçiyormuş. Ama adamın bunları evlendirecek zamanı gücü yokmuş. Oturmuşlar baba oğul ocak başına, başlamışlar kara kara düşünmeye. Düşünmüşler de sonunda peri padişahından dilekte bulunmaya karar vermişler.

Yola koyulmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz, altı ayla bir güz gitmişler, Ağrı ve sızıları davet eder.

Karanlık bastıktan sonra komşular birbirlerine ayna, tuz, bıçak, biber, kömür, ateş, siyah renkli eşya vermezler, uğursuzluk sayılır.

İki dini bayram arasında nikâh kıyılmaz. Bu nikâhın uğur getirmeyeceğine inanılır.

Konuşulurken veya birşey temenni edilirken aksırılırsa o işin olacağına inanılır.

Akko (Saksağan) uğurlu ve haberci bir kuş olarak bilinir. Evin bir yerine konarak ötmeye başlayınca, "Akko hayırlı haber" denir ve bir haber alınacağına inanılır.

Besmelesiz eşiğe basmak iyi değildir. Eşik tekin sayılmaz.

Ateşe su dökerek söndürülmesi caiz değildir. Ateş kutsal sayılır.

Kesilen tırnak yere atılmaz. Yere atılan tırnağa basan kişi ile tırnak sahibinin kavgaya edeceklerine inanılır.

Noksansız yapılan bir evin uğursuzluk getireceğine inanılır. Bu nedenle binanın her hangi bir yerinde mutlaka bir eksiklik bırakılır.

Sokağa kirli su (bulaşık suyu) dökülmesi caiz değildir. Dökenin başına mutlaka bir felâket getirir.

Camdan veya porselenden bir eşyanın kazaen yere düşüp kırılması, uğurlu bir şeyin olacağına işaret sayılır.

mişler. Yolda bir kocakarıya denk gelmişler. Oğlanlar kocakarı ile alay etmişler. Kocakarı da geçen yaşınıza bakın, benimle alay edeceğinize demiş. O sırada da ağacın dalına konan bir kuş ötmüş.

— Kocakarının gönlünü alın, dilekte bulunun, demiş.

Oğlanlar şaşmışlar bu sese, öyle de yapmışlar. Kocakarı onlara bir yüzük vermiş, varın periler ülkesinin padişahına demiş. Yola koyulmuşlar, yedi deniz aşmışlar, varmışlar padişahın huzuruna. El pençe divan durmuşlar, derdini söylemeyen derman bulamaz, demişler, dertlerini anlatmışlar. Padişah iyi güzel demiş, ama sizi everecek parmağınızda diye buyurmuş. Anlamışlar birşey ama koyulmuşlar tekrar yola. Varmışlar bu kez Hindistan'a. Dönmüşler gerisingeriye. Oturmuşlar bir ağacın altına. Dalında bir kuş, öter inceden incedeyce.

— Gidin kocakarıyı bulun, odur derdinizin dermanı.

Gitmişler, kadını bulmuşlar, size konuk geldik demişler. Demişler ya biraz daha yaşlanmışlar. Büyük oğlan gelmiş elli yaşına, ortancası kırk yaşına, küçüğü otuz beş yaşına. Yemişler, karınlarını bir iyice doyurmuşlar. A nine demişler, madem derdimizin ilacı sendeydi, neden bizi bu kadar oyaladın. Kocakarı istifini bozmamış, sonunda bir daha benim gibilerle dalga geçmeyiniz demiş. Onları kalkıp uğurlamış. Elllerine birer karpuz vermiş, yedi yıla yedi gün gitmeden, yedi dağ ile yedi denizi aşmadan sakın karpuzları keselim demeyin demiş.

Karpuzlar koltukta, oğlanlar yolda, az gitmişler uz gitmişler, ilgiden de çatlamışlar. Sonunda bir pınarın başına gelmişler. Büyük oğlan dayanamamış, karpuzu yere kaptırdığı gibi kırmış. Kırmış ya içinden serinletici bir sudan başka birşey çıkmamış. Gene yola koyulmuşlar, bir ulu çınara gelmişler, gölgesinde oturmuşlar. Ortanca oğlan ben de kıracağım demiş, öyle de yapmış, karpuzun içinden kan akmış. Kanın akmasıyla birlikte büyük oğlan ile ortanca oğlan nar gibi çatlamış. Baba ile

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Oya Yarışması

Yazan : Bora HINÇER

Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca düzenlenen "oya işlemesi sanatı"nın çeşitli dallarındaki yarışma sonuçlanmıştır. Alınan bilgiye göre, tanınması kolay, pahalı olmayan, Türk ulusuna özgü ve geleneksel Anadolu el sanatının özelliklerini taşıyan eserler arasından yapılan seçmede, iğne dalında birincilik ödülü verilecek oya işlemesi bulunamamıştır. Bu dalda ikincilik ödülü Naziye Özkan'a (Denizli), üçüncülük ödülü ise Münevver Oruç'a (Nallıhan) verilmiştir.

Jüri, boncuk işlemesi dalında ise birinciliği Remziye Özbek (Adıyaman), ikinciliği Sema Nur (Ankara) ve üçüncülüğü ise Aynur Aydın (Sultan Selim Lisesi) ne vermiştir.

Ayrıca, Gülşen Küçükşahal, Nural Adıyaman, Hüsnüye Ural, Havva Özcan, Semiha Hemşin, Gülser Şenal, Ayşe Erokşal, Fatma Yeşiltay, Sevim Ülge ve Güler Gündoğan isimli bayan yarışmacılar ise oya işlerinin çeşitli dallarında mansiyon almışlardır.

★

KÖY EL SANATLARI BELGESEL FİLMLERDE TOPLANİYOR

Ankara Üniversitesinden bir heyet Antalya Yemenciler çarşısında ve çevresinde köy el sanatları ve yemencilik konusunda belgesel bir film hazırlamaktadır.

Ankara Üniversitesi öğretim üyesi Profesör Rezan Şahinkaya'nın yaptığı açıklamaya göre, ülkemizde çok çeşitli ve zen-

küçük oğlan başbaşa kalmışlar, yola koyulup yedi yıl yedi günü doldurup yedi dağı yedi denizi aşarak evlerine gelmişler. Karpuzu bir kenara bırakmış, gezmeye gitmişler. Eve geldiklerinde evin tertemiz olduğunu görmüşler, anlamamışlar şaşırıp birbirlerine bakmışlar. Sonunda karpuzu kırmışlar, içinden bir dünya güzelinin çıktığına tanık olmuşlar. Hemen düğün dernek kurmuşlar, kırk gün kırk gece davulları vurdurmuşlar. Onları baş göz etmişler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım ke-revetine.

gin olan, ancak şu sıralarda kaybolmaya yüz tutan el sanatları çekilecek belgesel filmlerde toplanacaktır.

★

EL SANATLARI MÜZESİ KURULDU

Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Türk el sanatlarının üstün yanlarını tanıtmak ve sergilemek için bir müze kurmuştur.

İlgililer kurulan müzenin esas amacının gün geçtikçe tükenen el sanatlarımızın bir arada toplanması ve değerlendirilmesi olduğunu, el sanatlarımızın teşvik edileceğini belirtmişlerdir.

El sanatları müzesi halen etnoğrafya, resim ve okulda yapılan başarılı çalışmalarından örnekler adı altında üç bölümden meydana gelmekte eve 500'den fazla yapıta sahip bulunmaktadır.

★

KÜTAHYA EL SANATLARI SERGİSİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kütahya El Sanatları Derneği'nin büyük emeklerle ve araştırmalar sonucunda düzenlediği "Kütahya El Sanatları Sergisi", 7 Kasım 1974 günü saat 18'de Ankara'da açılmıştır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sergi salonunda açılan sergi büyük bir ilgi ile karşılanmıştır.

★

TÜRK BONCUK İŞLERİ AVRUPA'DA

Şimdiye kadar gerek Avrupa'da, gerekse Amerika'da Türk el sanatları ve kıyafetlerini tanıtan Leylâ Köseoğlu, bu defa Avrupa'nın özellikle Paris'in tanınmış ayakkabı yapımcısı Charles Jourdan ile bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma gereğince Jourdan 6 ayda teslim edilmek üzere 10 bin metre boncuk band siparişinde bulunmuştur.

Jourdan, bilezik, yüzük, kolye, çanta gibi işlerde kullanılan boncuk işlerini 1975 yılı gece kadın ayakkabılarında kullanacaktır.

9. Türkiye Âşıklar Bayramı Yapıldı

Yazan : İhsan HINÇER

9 yıldan bu yana aksamadan her yılın harman sonu döneminde Konya'da yapılan "Türkiye Âşıklar Bayramı" bu yıl da düzen içinde geçti. Yurdumuzun dört bir tarafından Bayram'da 27 ozan katıldı.

24 Ekim 1974 günü gelenek gereğince tüm ozanlar sabahleyin Konyalı Âşık Şemi'nin mezarını ziyaret ettiler. Gece saat 20.30 da da Kitaplık Salonu'nda Âşıklar dinleyicilere birer birer tanıtıldı. Konya Turizm Derneği Başkanı şair Feyzi Halıcı çok güzel bir konuşma ile Bayram'ı açtı. Konuşmada gelmiş, geçmiş Türk Halk Kültürünün temsilcisi âşıklardan örnekler verdi.

7 gün süren Bayram'a ozan Abdülvahap Kocaman (Adana), Adil Çiçek (Çorum), Ali Dinçer Diyarı (Konya), Abdullah Yölcü (Sinop), Nuri Devrani (Konya), Erdemli (Samsun), Günay Yıldız (Kars)

Hasan Selmani (Tokat), Haydar Arslan (Adana), Halil Karabulut (Adana), Hüseyin Özcan (Konya), İsmail Giygel (Kars), İlhami Demir (Kars), İsmail Cengiz Azeri (Kars), Kul Sadi (Muş), Mahmut Coşkun (Gaziantep), Mevlit İhsani Şafak (Erzurum), Muharrem Semai (Tokat), Musa Merdanoğlu (Sivas), Mürsel Sinan (Kars), Nuri Çırağı (Erzurum), Osman Feymani (Adana), Rüstem Alyansoğlu (Kars), Şeref Taşlıova (Kars), Veysel Şahbazoğlu (Kars), Pervani (Eskişehir) ve Zülfikar Divani (Tekirdağ) katıldı.

Bir hafta süren Bayram'da ilk seçmeleri, Namık Ayas başkanlığındaki Ayşen Öktem, Ali Sert, Ahmet Petekçi ve Emin Arslan'dan oluşan Ön Jüri yaptı. Bayram'ın son üç günü görevi Büyük Jüri olarak Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş'ın başkanlığında oluşan Ahmet Kabaklı, İhsan Hınçer, Gül-

Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı'nda sazşairleri toplu halde görülüyor.

tekin Samancı, Kerim Aydın Erdem, Osman Attilâ, İlhan Geçer ve Ali Rıdvan Bülbül devraldı. Başbakanlık Kültür Müşaviri Mehmet Önder, Gece'yi açarken Halk şiiiri konusunda çok güzel bir konuşma yaptı.

Yarışma, Kıbrıs Şiiri, Atışma, Muamma, Türkü, İrtical (Doğmaca şiiir), Lebdeğmez (Dudakdeğmez) dallarında yapıldı. Aşıklar, her gün değişik, lirik ve birbirinden güzel örneklerle dinleyicileri âdeta büyüledi.

Büyük Jüri, Ön Jüri'nin verdiği puanları da değerlendirerek gündüzleri de çalışmak suretiyle 30 Ekim 1974 günü programın sonunda neticeleri ilân etti. Buna göre:

1 — Kıbrıs Şiiri Yarışması'nda:

Köroğlu Ödülü'nü Halil Karabulut, Dadoğlu Ödülü'nü Feymani, Aşık Hasan Ödülü'nü Şeref Taşhova, Gazi Giray Ödülü'nü Abdülvahap Kocaman, Ankaralı Aşık Ömer Ödülü'nü Erdemli, Aşık Huzuri Ödülü'nü Mahmut Coşkun, Konyalı Aşık Mehmet Yakıcı Ödülü'nü Mevlit İhsani, Halûk Nihat Pepeyi Ödülü'nü Musa Merdan-oglu, Hilmi Ziya Ülken Ödülü'nü Alyansoglu, Geda Muslu Ödülü'nü de Nuri Devrani aldı.

2 — Atışma Dalı Yarışması'nda:

Aldıkları derece ve aşağıdaki sıralamaya göre İlhami Demir, Mevlit İhsani, İsmail Cengiz, Şeref Taşhova, Nuri Çırağı, Hasan Selmani, Rüstem Alyansoglu, Abdülvahap Kocaman, Adil Çiçek, Semai, Veysel Şahbazoglu, Günay Yıldız, Musa Merdanoglu ve Pervani'ye "Muhammed Ali Ödülü" verildi.

3 — Muamma Çözme Dalı Yarışması'nda:

Ozanların bildikleri dışında olması için şair ve Jüri Üyesi Gültekin Samancı'nın düzenlediği iki muamma yazılı olarak aşıklara dağıtıldı. Bunlar aşağıdadır:

Adamla adam olur, şahitliği pek kolay
Yağmur birikintisi ve içine düşmüş ay,
Nasılda pırl pırl, gözlerde, gönüllerde,
Ağaçlar ağaç olur, sarayla olur saray...

Canlıları yaşatır, ama kendi canı yok,
Bellî bir şekli olmaz, rengi yok, dumanı yok,
Pamuk gibisi olur, taş gibi sert olur,
Yürür, koşar ve uçar, bilmeyecek yanı yok...

Aşıkların hemen tümü birinci muamma-yı birer dörtlülle çözmüştü. Fakat ikinci muammayı sadece Tekirdağlı Zülfikar Divani ile Sarıkamışlı Mevlit İhsani doğru olarak cevaplandırdı ve Aşık Garip Ödülü'nü almaya hak kazandılar. Birinci muammanın çözümü "Ayna"dır. Çözüm satırların baş harflerinde de gizlenmiştir (akrostiş). Sadece Divani ile İhsani'nin bildiği ikinci muammanın cevabı ise "Su" dur.

4 — Türkü Dalı Yarışması'nda:

Aldıkları derecelere ve puanlar itibariyle Karacaoğlan Ödülü'nü Şeref Taşhova ile Mahmut Coşkun; Emrah Ödülü'nü Erdemli, Selmani, İlhami Demir, Nuri Çırağı, Mürsel Sinan; Aşık Veysel Ödülü'nü Haydar Arslan, İsmail Cengiz, Semai, Mevlit İhsani, Hüseyin Özcan, İsmail Giygel, Abdullah Yolcu paylaştı.

5 — İrtical (Doğmaca) Şiir Dalı Yarışması'nda:

Aşıklar, aldıkları puanların sıralamasına dayanılarak şu ödülleri paylaştılar: Seyrani Ödülü'nü İlhami Demir, Mevlit İhsani, Şeref Taşhova; Bayburtlu Zihni Ödülü'nü Semai, Zülfikar Divani, Kul Sadi, Rüstem Alyansoglu, Veysel Şahbazoglu.

6 — Atışmalı Lebdeğmez (Dudakdeğmez) Dalı Yarışması'nda:

Bilindiği gibi dudakdeğmez yarışmasında ozanlar iki dudakları arasına dikey olarak bir toplu iğne koyarak atışır. Kullanacakları sözlerde B, M, P gibi iki dudakın birbirine değmesine yol açan harf ve heceler bulunmaması gerekir. Aksi halde dudaklar birbirine değer, iğne batır, dudaklar kanar, kural bozulur. Hem dudakların birbirine değmemesi, hem de söylenen doğma şiiirin tutarlı olması lâzımdır. Bu dalda Posoflu Aşık Müdami Ödülü ile birinciliği Selmani, Semai, İlhami; Aşık Zülâlî Ödülü ile de ikinciliği Veysel Şahbazoglu ve Adil Çiçek kazandı.

Yapılan törenle dereceye giren bütün aşıklara birer madalya ve sertifika verildi. 30 bin lira ödül dağıtıldı. Yol, yemek ve otel ücretleri ödendi.

Konya Turizm Derneği yöneticileri ile ozanlarımızı bu başarılarından dolayı kutlarız.

Kara Hüseyin'e Yakılan Türküler

Yazan: İrfan Ünver NASRADDINOĞLU

çete kurdular... Çok geçmeden şu türküyakıldı:

KARA HÜSEYİN

Kara Hüseyin mavzerini yağıyor
Hatça (2) gelin siyim siyim (3) ağılıyor
Mavzerin kurşunu dağları deliyor
Aman Filik ablam ar demedim mi?
Arkamda kel oğlan var demedim mi?
Karasar (4) damını yardım da kaçtım
Suvermez yoluna sarı altın saçtım
Filiğin Hatça'yı aldım da kaçtım
Aman Filik ablam ar demedim mi?
Arkamda kel oğlan var demedim mi?

Çetenin ünü kısa zamanda çevreye yayılır... Arif Bey, bu çete reisinin kendi efradından Kara Hüseyin olduğunu öğrenince küplere biner. Tüm kuvvetlerini çetenin peşine takar ama bir türlü izlerini bulamaz.

Bir gün karargâhında istirahat etmekte olan Arif Bey'e Kara Hüseyin'le adamlarının Dinar'a geldikleri bildirildi. Arif Bey Kara Hüseyin'i hemen kabul etti. Bu arada daha önceden emir alan adamları Hüseyin'in zeybeklerinin silâhlarını topladılar. Çete silâhsız kalınca, yine Arif Bey'in emri üzerine Hüseyin'le Mustafa derhal zararsız hâle getirilerek elleri arkalarından bağlandı. İki kardeş okul binasının önüne getirildi ve tüm ahalinin gözleri önünde bizzat Arif Bey tarafından kurşuna dizildiler!...

Sonra... Kara Hüseyin bir efsane kahramanı oldu yörede... Talihsiz Hatçe Hüseyin'inin ardından ağıtlar söyledi, türküler yaktı:

ARIF BEY GELİYOR

Arif Bey geliyor bakın kastine
Selâm veriyor yârenine dostuna
Afyon'u tapulatmış üstüne
Aman Arif Bey'im öldürme beni
Mektebin önünde vurdurma beni
Afiyon'dan çıktı çetenin ucu
Mustafa topçu da Durmuş borucu
Kara Hüseyin atıp atıp vurucu
Uyan Hatça'm uyan gör neler oldu
... Arif bey oldu!

Bize gelen KITAPLAR

● Milli Folklor Enstitüsü Müdürlüğü: "I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR SEMİNERİ". Seminerde sunulan 48 bildiri metni (8-14 Ekim 1974). Bildiri sahiplerinin adları, adresleri, İngilizce özetleri ile. Nail Tan'ın önsözünden sonra Seminer görevlileri listesi yer almıştır. 24x16 Cm. boyunda, 454 sayfa, 100 lira.

● İlhan Başgöz - Andreas Tietze: "BİLMECE: A CORPUS OF TURKISH RIDDLES - TUMÜYLE TÜRK BİLMECELERİ". Folklore Studies: 22. University of California Press. Kaliforniya Üniversitesi Folklor Yayınları, 22. kitap. Sipariş adresleri: 1) 2223 Fulton Street, Berkeley, California 94720, (425) 642-4562. 2) 2 - 4 Brook Street, London W1Y 1AA, England 01-499-4688. İçindekiler. Önsöz, Açıklamalar, Bibliyografya; Bilmeceler: a) Basit kavram ve tanım, b) Çok kapsamlılar, c) Bilgi ve testli bilmeceler, ç) Kelime unsurlu bilmeceler, d) Eğlenceli bilmeceler; Türk Bilmeceleri cevap indeksi; Kelimelerin son kelimelerine göre indeks: Bilmecelerdeki

*Afiyon damını deldim de kaçtım
Suvermez yoluna sarı altın saçtım
Onbeş atlıyman kız aldım kaçtım*
Aman Arif Bey'im öldürme beni
Mektebin önünde vurdurma beni
Heybeti' olur Aziz(i)'ye'nin kelemi (5)
Ben bilirim arkamızdan geleni
Yâr elinden çekticeğim elemi
Uyan Hatça'm uyan gör neler oldu
..... Arif bey oldu
Gölcük Yaylası'nda dört kaçak gezer
Dördümün omuzunda beşli mavzer
Anamdan eveli Hatça kız sezer
Ben kendime ettim kime küseyin (m)
Mustafa Mustafa ille Hüseyin

- (1) Afyon'a bağlı Emirdağ ilçesinin eski adı.
- (2) Hatice adının Afyon yöresindeki telâffuz şekli.
- (3) İçin - için ağlıyor anlamında deyim.
- (4) Karahisar = Afyonkarahisar
- (5) Kelem, Afyon yöresinde lâhanaya verilen addır.

idelerin indeksi ve Sözlük. 26x17 cm. boyunda, 6+1064 sayfa, \$27.50 (400.— lira).

● Geoffrey Lewis: "THE BOOK OF DEDE KORKUT — DEDE KORKUT KİTABI". İçindekiler. Bir Harita, Yazarın önsözü, 12 Dede Korkut Hikâyesi, Dede Korkut hakkında görüşler, Notlar. Penguin Books Yayınları, Penguin klâsik dizisi. Penguin Books Ltd. Harmondsworth. Middlesex - England. 18x11 cm. boyunda, 274 sayfa, 40 penny.

● A. de Lamartine / Mehmet R. Uzmen: "OLGUNLUK ÇAĞI". Türkiye Tarihi, 4. cilt. Tercüman 1001 Temel Eser Serisi: 41. 19,5x13 boyunda, 256 (833. sf. dan 1088. sf. ya kadar) sayfa, 10 lira.

● A. de Lamartine / Mehmet R. Uzmen: "CİHAN HAKİMİYETİ". Türkiye Tarihi, 8. cilt. Tercüman 1001 Temel Eser Serisi: 40. 19,5x13 boyunda, 288 (545. sf. dan 832. sf. ya kadar) sayfa, 10 lira.

● Şener Usanmaz: "TURSŞU". Hikâyeler ve şiirler. Yazarın "Öğretmen - Karacabey" adresinden edinilebilir. 16x11,5 boyunda, 80 sayfa, 5 lira.

● Enver Tunçalp: "İNANDIM, İMAN ETTİM". İslâm dini ile ilgili yüzü aşkın şiir. Şairin biyografisi. Edinme adresi: P.K. 225, Yenisehir - Ankara. 16x12 boyunda, 128 sayfa, 10 lira.

● Abdülbaki Gölpınarlı: "TÜRK TASAVVUF ŞİİRİ ANTOLOJİSİ". 100 şair, 1000 şiir. Giriş: Türk tasavvuf halk edebiyatı, başlıklı yazıdan sonra 100 halk şairin'in hayatı ve şiirlerinden örnekler. Milliyet Türk Klâsikleri Dizisi, No. 7, ciltli, 20x14 boyunda, 300 sayfa, 20 lira.

● Güngör Gezer: "ŞİFA DAĞITAN SULAR". Yurdumuzdaki şifalı sular hakkında bölgesel araştırmalara ve bilimsel raporlara göre bilgiler, Suların adları ve yerleri. P.K. 950, İstanbul. 19x14 boyunda, 88 sayfa, 5 lira.

● Dr. Phil. Hâmit Z. Koşay: "MAKALELER VE İNCELEMELER". Etnografya, Folklor, Dil, Tarih konularında. İçindekiler, Giriş, Makaleler, İncelemeler Bibliyografya. İsteme adresi: P.K. 605, Ankara. 24x16 boyunda, 388 sayfa, 30 lira.

ARASTIRMALARI

● A. de Lamartine - M. R. Uzmen: "SONUN BAŞLANGICI". Türkiye Tarihi, 5. cilt. Tercüman 1001 Temel Eser: 42. 19,5x13 boyunda, 254 (1091. sf. dan 1344. sf. ya kadar) sayfa, 10 lira.

● A. de Lamartine — M. R. Uzmen: "SONA DOGRU". Türkiye Tarihi, 6. cilt. Tercüman 1001 Temel Eser: 43. 19,5x13 boyunda, 288 (1345. s. dan 1632. sf. ya kadar) sayfa, 10 lira.

● A. de Lamartine — M. R. Uzmen: "DÜŞERKEN". Türkiye Tarihi, 7. son cilt. Tercüman 1001 Temel Eser: 44. 19,5x13 boyunda, 264 (1633. sf. dan 1896. sf. ya kadar) sayfa, 10 lira.

● Jean - Paul Sartre / Nihal Öno: "DULAR". Hikâyeler, Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 239. 16,5x12 boyunda, 156 sayfa, 10 lira.

● Rauf Mutluay: "TÜRK HALK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ". 100 Şair, 1000 Şiir. Milliyet Yayınları, Türk Klâsikleri Dizisi: 9. İçindekiler, Giriş, Metin bölümlerinden oluşmaktadır. Aşık ve sazşairlerinin hayatları ve şiirleri verilmekte, dip notlarında açıklamalar yer almaktadır. 20x14 boyunda, ciltli, 358 sayfa, 20 lira.

● Rauf Mutluay: "TANZİMATTAN GÜNÜMÜZE KADAR TÜRK ŞİİRİ". 40 şairin hayatı, eserleri ve şiirlerinden örnekler. Milliyet Yayınları, Türk Klâsikleri Dizisi: 11. 20x14 boyunda, ciltli, 568 sayfa, 35 lira.

● Cahit Öztelli: "KÖROĞLU, DADALOĞLU, KULOĞLU". Üç kahraman şair. Milliyet Yayınları, Türk Klâsikleri Dizisi: 14. Önsöz, 3 Sazşairinin hayatı ve şiirlerinden örnekler. Ayrıca dip notlarında şiirlerde geçen sözlerin açıklamaları, eserin sonunda sözlük ve kaynakça verilmiştir. 20x14 boyunda, 372 sayfa, 25 lira.

● Ümit Kaftancıoğlu: "KÖROĞLU KOLLARI - HALK DESTANLARI". Eserin başında Köroğlu ve Halk Hikâyeleri anlatıcılarına saygı selâmından sonra yazarın Bir Kaç Söz'ü yer almaktadır. Metin bölümünde Köroğlu kollarından Bolu Bey, Silistreli Hasan Paşa ile Köroğlu, Demircioğlu, Köroğlu'nun oğlu Hasan Bey ile Halk Destanlarından Bey Böyrek (Beyrek), Sail Bey, Bedri Sinan ile Mahperi hikâyelerinin anlatımları ile şiirleri verilmiştir. Büyük Yayın Dağıtım yayını, Aşrefendi Cad. No. 7, İstanbul. 20x13,5 boyunda, 344 sayfa, 20 lira.

● Ahmet Rasim: "RAMAZAN SOHBETLERİ". Eski İstanbul Ramazanları ve Ramazan âdetleri. Eserin başında 6 sayfalık Reşat Ek-

rem Koçu tarafından yazılan "Ahmet Rasim'e Dair" başlıklı yazarın hayatına ait bir önsöz yer almaktadır. Kervan Yayınları. 19,5x13,5 boyunda, 224 sayfa, 15 lira.

● Friedrich-Karl Kientitz / Seyfettin Halit Kakiç: "BÜYÜK SANCAGIN GÖLGESİNDE". Kitabın başında yazar ve eseri hakkındaki taniye sunuştan sonra Anadolu ve çevresi uygarlığı ve tarihi ile 1071 den bu yana Türk Kültürünün yüceliği belgelendirilmektedir. 17 bölümden oluşan eserin sonunda geniş bir "Zaman Tablosu" verilmektedir. Tercüman 1001 Temel Eser: 45. Krome karton renkli kapaklı, 19,5x13 boyunda, 232 sayfa, 10 lira.

● Auguste Bailly / Halük Şaman: "BİZANS TARİHİ". I. Cilt. Birinci bölüme ait IV. kitaba ait fasıllar ile ikinci bölümün I. kitap ve I. faslına 959 yılına kadar. Tercüman 1001 Temel Eser: 46. Kitap 19,5x13 boyunda, 224 sayfa, 10 lira.

● Georges Bourgin - Pierre Rimbert / Samih Tiryakioğlu: "SOSYALİZM". Kapitalizm, Bilinçli eylem, Geçiş dönemi ve Devlet ekonomisinden sosyalizme, Sonuç. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 149. 16,5x12 boyunda, 10 lira.

● Özker Yaşın: "KIBRIS'TA VURUŞANLAR". Mücahidin romanı. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 150. 16,5x12 boyunda, 332 sayfa, 20 lira.

● Sami N. Özerdim: "BAYRAKLAŞAN ATATÜRK". Atatürk için yazılar. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 151. 16,5x12 boyunda, 172 sayfa 10 lira.

● Yaşar Nabi: "TEK YOL ATATÜRK YOLU". Atatürk devrimleri konusunda makaleler ve görüşler. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 60. 16,5x12 boyunda, 176 sayfa, 10 lira.

● Cevdet Kudret: "HÜSEYİN RAHMİ". Hayatı, sanatı, eseri. 3. basılış. Varlık Yayınları, Türk Klâsikleri: 14. 16,5x12 boyunda, 94 sayfa, 6 lira.

● Muzaffer Uyguner: "CAHİT SITKI TARANCİ". Hayatı, sanatı, eseri. 2. basılış. Varlık Yayınları, Türk Klâsikleri: 54. 16,5x12 boyunda, 6 lira.

● Hayati Zade Mustafa Fevzi Efendi - Hadiye Tuncer: "YABANI BİTKİLER SÖZLÜĞÜ". I. cilt, Türkçe, Arapça, Latince adlarıyla. 1641 - 1693 de IV. Mehmet zamanında yazılmıştır. Tarım Bakanlığı Neşriyat ve Tanıtma Müdürlüğü Yayınları. 23x16 boyunda, 384 sayfa, 30 lira.

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algotirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlilik
Moruvit - Vitamine Kuvvet
şurubu

Klna - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası

Meproli Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Ekzema -
kaşını

Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu

Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici
tablet

Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi.

Deriseptol Yara ve göbek
tozu

Dover Tablet Öksürük ve
bronşite

Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu

Algo - Liniment Ağrı

Algo - Wax Ağrı merhemi

Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda

Algo - Wax Nazal Nezle
merhemi

Ma-ka-ta Basur merhemi

Cuti - Cura Cilt losyonu

Pedi - Cura Ayak banyosu

Pilo - Cura Saç ilacı

Lokman Kase ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı

Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı

(Folklor: 136)

Sansız.
Başarımız
ve istikbalimiz,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın: 20224/6148 — 140)

GELİŞMENİN ÖRNEĞİ

İSTANBUL
BANKASI

HİZMET, GÜVEN, GELİŞME

(Folklor : 141)

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 143)

1868...1974

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET
SANDIĞI

(Basın: 60025 — 144)

TFLEWMUDOGCCBNJEHXGRPMNHE

GGCCGGGGGGGGGGGGGGGGGGGG

WMOXHKGAUSE

ADÖTFUNHG

MZKÖYE

NÖIDO

AIÖB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Folklor: 145)

382

383

her biten ipananın yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağıza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minelerini sertleştiren, cürümleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C. ZIRAAT BANKASI